

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՇՎԵՔՆՆԻՉ ՊԱԼԱՏ

Ե Զ Ր Ա Կ Ա Ց Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ 2020 ԹՎԱԿԱՆԻ
ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵԻ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

Բովանդակություն

1. Ընդհանուր մաս.....	4
1.1. ՀՀ 2020 թվականի պետական բյուջեի կատարման մասին ՀՀ կառավարության հաշվետվության վերաբերյալ	4
1.1.1. 2020 թվականի պետական բյուջեի եկամուտների վերաբերյալ.....	6
1.1.2. 2020 թվականի պետական բյուջեի ծախսերի վերաբերյալ	9
1.1.3. 2020 թվականի պետական բյուջեի դեֆիցիտի վերաբերյալ	12
1.2. 2020 թվականի ՀՀ պետական պարտքի վերլուծություն	14
1.2.1. 2020 թվականի ՀՀ ներքին պետական պարտքը	14
1.2.2. 2020 թվականի ՀՀ արտաքին պետական պարտքը	15
1.2.3. ՀՀ արտաքին պետական պարտքի բեռը բնութագրող մակրոտնտեսական ցուցանիշները.....	16
1.3. ՀՀ 2020 թվականի պետական բյուջեի ելքային ծրագրերի և միջոցառումների գծով արդյունքային (ոչ ֆինանսական) ցուցանիշների կատարման վերաբերյալ.....	18
1.4. ՀՀ հանրային հատվածի ներքին աուդիտի համակարգի 2020 թվականի գործունեության վերաբերյալ.....	20
1.5. Գնումների գործընթացի վերաբերյալ.....	22
1.6. Հանրային հատվածի հաշվապահական հաշվառման վերաբերյալ	23
1.7. Պետական ֆինանսների կառավարման համակարգի բարեփոխումների 2019-2023թթ. ռազմավարությամբ նախատեսված միջոցառումների կատարման ընթացքի վերաբերյալ.....	24
1.8. Հետհսկողական գործընթաց (Follow-up).....	25
Առաջարկություններ.....	26
2. Հայտնաբերված անհամապատասխանությունների, խեղաթյուրումների և առաջարկությունների վերաբերյալ տեղեկատվություն	29
2.1. Հայտնաբերված անհամապատասխանությունների վերաբերյալ տեղեկատվություն.....	30
2.1.1. Անհամապատասխանությունների վերաբերյալ տեղեկատվության ներկայացման ձևաչափ.....	30
2.1.2. Ամփոփ տեղեկատվություն	31
2.1.3. Հայտնաբերված անհամապատասխանություններ.....	33
2.2. Հայտնաբերված խեղաթյուրումների վերաբերյալ տեղեկատվություն	46

2.2.1. Խեղաթյուրումների վերաբերյալ տեղեկատվության ներկայացման ձևաչափ.....	46
2.2.2. Ամփոփ տեղեկատվություն.....	46
2.2.3. Առանձին կատարող գերատեսչության մակարդակում նշանակալի Խեղաթյուրումներ.....	47
2.3. Առաջարկությունների վերաբերյալ տեղեկատվություն.....	49
3. Անկախ հաշվեքննության կարծիք պետական բյուջեի կատարման վերաբերյալ.....	50

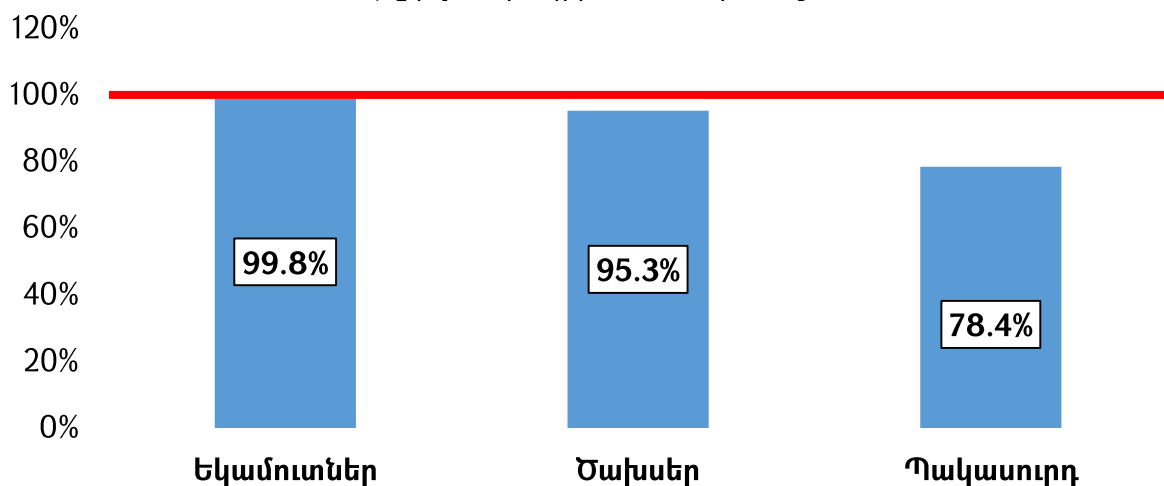
1. Ընդհանուր մաս

1.1. ՀՀ 2020 թվականի պետական բյուջեի կատարման մասին ՀՀ կառավարության հաշվետվության վերաբերյալ

հազ. դրամ

Ծրագիր	Ճշտված ծրագիր	Փաստացի
Եկամուտներ 1,695,009,852.1	Եկամուտներ 1,563,075,416.8	Եկամուտներ 1,560,655,340.8
Ծախսեր 1,855,697,119.5	Ծախսեր 1,989,032,727.2	Ծախսեր 1,894,647,093.4
Դեֆիցիտ 160,687,267.4	Դեֆիցիտ 425,957,310.4	Դեֆիցիտ 333,991,752.6

Պետական բյուջեի կատարումը (ճշտված ծրագրի համեմատ %-ով)

ՀՀ 2020 թվականի պետական բյուջեի կատարման վերաբերյալ ՀՀ կառավարության հաշվետվության համաձայն (այսուհետև՝ Հաշվետվություն), ՀՀ 2020 թվականի պետական բյուջեի եկամուտները «ՀՀ 2020 թվականի պետական բյուջեի մասին» ՀՀ օրենքով (այսուհետև՝ Օրենք) նախատեսվել են 1,695,009,852.1 հազ. դրամ: 2020 թվականի ընթացքում պետական բյուջեի եկամուտները ՀՀ

կառավարության որոշումներով նվազեցվել են 131,934,435.3 հազ. դրամով, ինչի արդյունքում ՀՀ 2020 թվականի պետական բյուջեի եկամուտների ճշտված ծրագիրը կազմել է 1,563,075,416.8 հազ. դրամ: 2020 թվականին ՀՀ պետական բյուջե են մուտքագրվել 1,560,655,340.8 հազ. դրամ եկամուտներ՝ ապահովելով կառավարության կողմից ճշտված ծրագրի 99.8% կատարողական, իսկ Օրենքով նախատեսվածի համեմատ՝ 92.1% կատարողական:

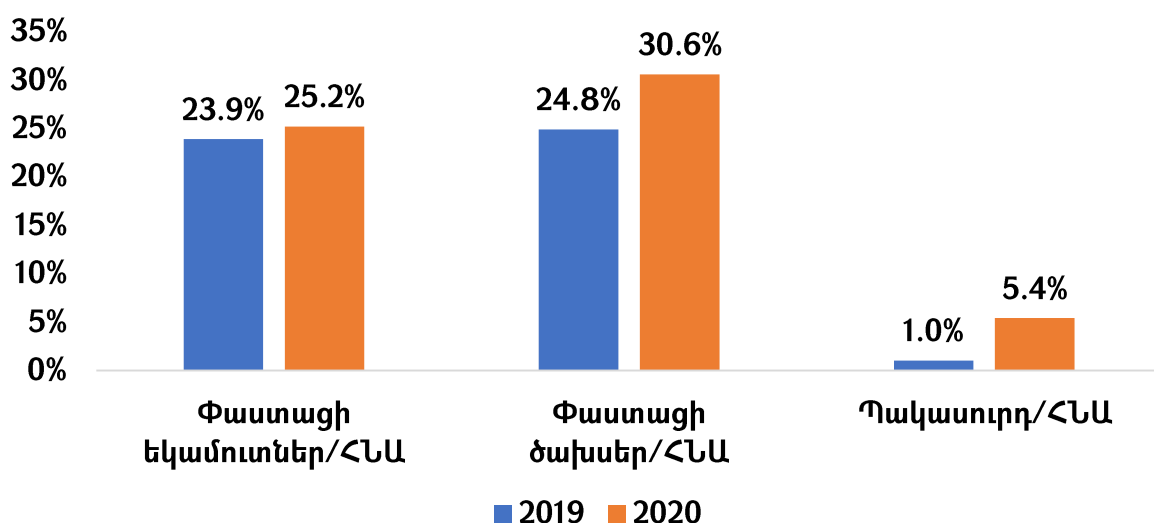
2020 թվականի պետական բյուջեի ընդհանուր եկամուտները ՀՆԱ-ի նկատմամբ կազմել են 25.2% (2019 թվականին՝ 23.9%):

Օրենքով ՀՀ 2020 թվականի պետական բյուջեի ընդամենը ծախսերը նախատեսվել են 1,855,697,119.5 հազ. դրամ, որոնք 2020 թվականի ընթացքում ՀՀ կառավարության որոշումներով ավելացել են 133,335,607.7 հազ. դրամով: Արդյունքում, ծախսերի ճշտված ծրագիրը կազմել է 1,989,032,727.2 հազ. դրամ: 2020 թվականի փաստացի ծախսերը կազմել են 1,894,647,093.4 հազ. դրամ կամ ճշտված ծրագրի 95.3%-ը, իսկ Օրենքով նախատեսվածի՝ 102.1%-ը:

2020 թվականի պետական բյուջեի փաստացի ծախսեր/ՀՆԱ հարաբերակցությունը կազմել է 30.6% (2019 թվականին՝ 24.8%):

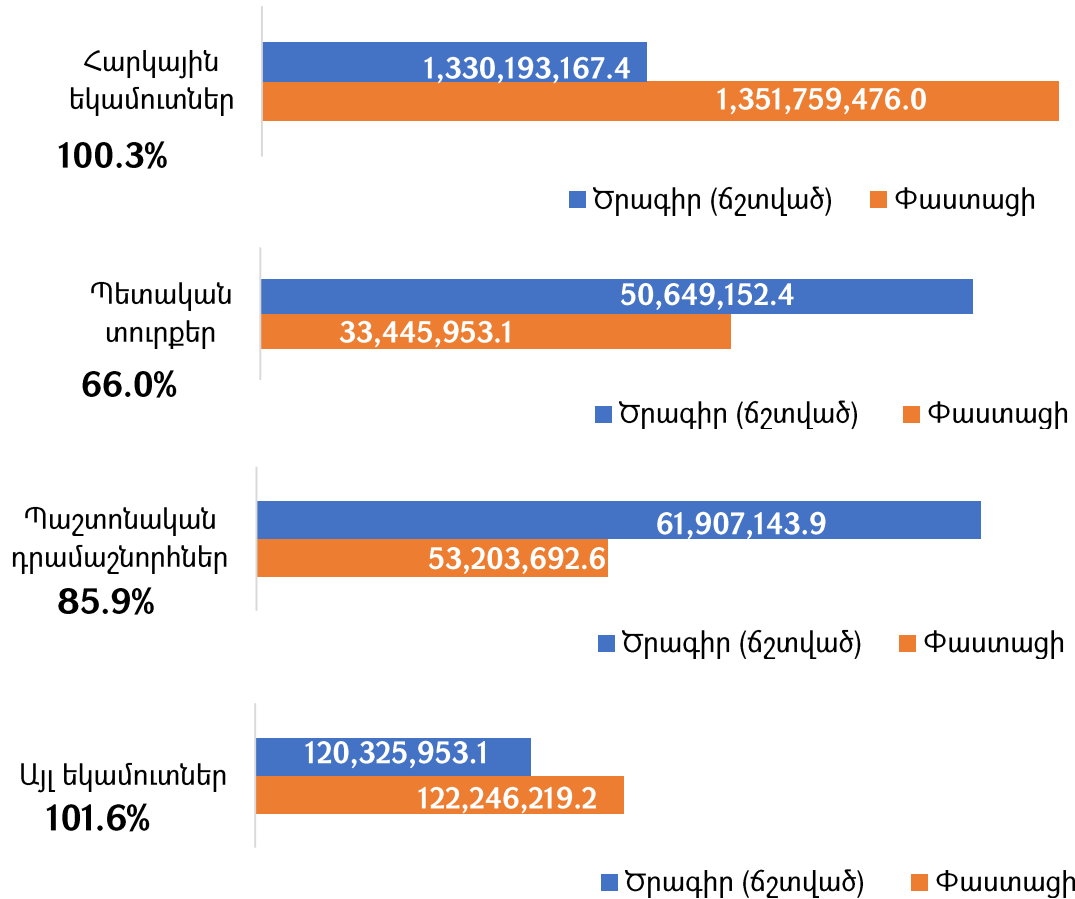
Օրենքով ՀՀ 2020 թվականի պետական բյուջեի դեֆիցիտը հաստատվել է 160,687,267.4 հազ. դրամ: ՀՀ 2020 թվականի պետական բյուջեի նախատեսված դեֆիցիտը տարվա ընթացքում ճշտված ծրագրով ավելացել է 265,270,043.1 հազ. դրամով՝ կազմելով 425,957,310.4 հազ. դրամ: ՀՀ 2020 թվականի պետական բյուջեի կատարման արդյունքում գրանցվել է 333,991,752.6 հազ. դրամի դեֆիցիտ, որը կազմում է տարեկան ճշտված ծրագրի 78.4%-ը, իսկ Օրենքով նախատեսվածի՝ 207.9%-ը:

2020 թվականին դեֆիցիտ/ՀՆԱ հարաբերակցությունը կազմել է 5.4% (2019 թվականին՝ 1.0%):

1.1.1. 2020 թվականի պետական բյուջեի եկամուտների վերաբերյալ

2020թ. պետական բյուջեի եկամուտների կատարումը (հազ. դրամ)

Օրենքով ՀՀ 2020 թվականի պետական բյուջեի եկամուտները նախատեսվել են 1,695,009,852.1 հազ. դրամ:

Համավարակի ազդեցության հետևանքով և այն մեղմելու անհրաժեշտությունից բխող հակաճգնաժամային միջոցառումներ իրականացնելու կարիքով և ռազմական դրության իրավական ռեժիմի կարգավորումներով պայմանավորված, ինչպես նաև Օրենքի 9-րդ հոդվածի 2-րդ մասի պահանջներից ելնելով՝ պետության դրամական միջոցների համախմբված հաշվառման նպատակով, Կառավարությունն իրեն վերապահված լիազորությունների շրջանակներում կատարել է փոփոխություններ պետական բյուջեի եկամուտների ծրագրային ցուցանիշում, որի արդյունքում պետական բյուջեի եկամուտների տարեկան ճշտված ցուցանիշը կազմել է 1,563,075,416.8 հազ. դրամ:

2020 թվականի պետական բյուջեի փաստացի եկամուտները 1,560,655,340.8 հազ. դրամ են և կազմել են ճշտված ծրագրի՝ 1,563,075,416.8 հազ. դրամի 99.8%-ը, որից հարկային եկամուտների և պետական տուրքերի

փաստացի մուտքերը կազմել են 1,385,205,429.1 հազ. դրամ, որոնք էլ կազմել են ճշտված ծրագրային ցուցանիշի՝ 1,380,842,319.8 հազ. դրամի 100.3%-ը:

Պետական բյուջեի փաստացի եկամուտների 88.8%-ը ձևավորվել է հարկային եկամուտների և պետական տուրքերի, 3.4%-ը՝ պաշտոնական դրամաշնորհների, 7.8%-ը՝ այլ եկամուտների հաշվին:

2019 թվականի համեմատ 2020 թվականի պետական բյուջեի եկամուտները նվազել են 0.3%-ով կամ 4.8 մլրդ դրամով:

ՊԵԿ կողմից վերահսկվող եկամուտների 2020 թվականի և նախորդ տարվա համեմատական ցուցանիշները հետևյալն են՝

		(մլն դրամ)				
h/h	Ցուցանիշ	2019թ.		2020թ.		
		Հունվար-դեկտեմբեր	տեսակ. կշիռը	Հունվար-դեկտեմբեր	տեսակ. կշիռը	Աճի տեմպը
1	ՀՀ պետական բյուջե հաշվեգրված հարկային եկամուտներ և պետական տուրք	1,464,300.1	100.0%	1,385,205.4	100.0%	94.6%
1.1	ԱԱՀ	474,377.1	32.4%	471,588.0	34.0%	99.4%
1.2	Շահութահարկ	181,265.6	12.4%	148,763.3	10.7%	82.1%
1.3	Եկամտային հարկ	410,348.2	28.0%	411,514.5	29.7%	100.2%
1.4	Ակցիզային հարկ	127,535.3	8.7%	123,555.7	8.9%	96.9%
1.5	Շրջանառության հարկ	28,998.2	2.0%	26,599.2	1.9%	91.7%
1.6	Արտոնագրային հարկ	4,085.9	0.3%	47.6	0.0%	1.2%
1.7	Բնապահպանական հարկ և բնօգտագործման վճար	58,261.5	4.0%	53,051.4	3.8%	91.1%
1.8	Մաքսատուրք	95,146.7	6.5%	68,267.3	4.9%	71.7%
1.9	Սոցիալական վճար	18,671.7	1.3%	24,758.1	1.8%	132.6%
1.10	Այլ հարկային եկամուտներ	21,206.3	1.4%	24,035.7	1.8%	114.8%
1.11	Պետական տուրք	45,859.6	3.1%	33,446.0	2.4%	72.9%
1.12	Հարկերի անցումային գերավճար	-1,456.0	-0.1%	-373.6	0.0%	

2020 թվականին պետական տուրքերն Օրենքով նախատեսվել են 44,714,374.7 հազ. դրամ, ճշտված ծրագրով ավելացել են և կազմել 50,649,152.4

հազ. դրամ, իսկ փաստացի կատարվել են 33,445,953.1 հազ. դրամով կամ 66.0%-ով:

2020 թվականի պետական բյուջեի պաշտոնական դրամաշնորհներն Օրենքով նախատեսվել են 35,324,420.2 հազ. դրամ, ճշտված ծրագրով՝ 61,907,143.9 հազ. դրամ, իսկ փաստացի ցուցանիշն իրականացվել է 53,203,692.6 հազ. դրամով, որը կազմել է ճշտված ծրագրի 85.9%-ը:

2020 թվականի պետական բյուջեի այլ եկամուտները Օրենքով նախատեսվել են 57,432,719.1 հազ. դրամ, ճշտված ծրագրով՝ 120,325,953.1 հազ. դրամ, իսկ փաստացի ցուցանիշը կազմել է 122,246,219.2 հազ. դրամ, որը կազմել է ճշտված ծրագրի 101.7%-ը:

2020 թվականին բանկերում և այլ ֆինանսավարկային հաստատություններում **բյուջեի ժամանակավոր ազատ միջոցների տեղաբաշխումից և դեպոզիտներից** ստացվել են շուրջ 17,099,642.02 հազ. դրամ տոկոսավճարներ (2019 թվականին՝ 12,708,350.5 հազ. դրամ): 2019 թվականի համեմատ նշված եկամուտներն աճել են 34.6%-ով կամ 4,391,291.5 հազ. դրամով:

2020 թվականին **106 պետական մասնակցությամբ բաժնետիրական ընկերությունների վճարած շահութաբաժիններից** պետական բյուջեի եկամուտը կազմել է **3.6 մլրդ** դրամ, որից 55.7%-ը բաժին է ընկնում «Հայաէրոնավիգացիա» ՓԲԸ-ի վճարած շահութաբաժիններին:

1.1.2. 2020 թվականի պետական բյուջեի ծախսերի վերաբերյալ

Ըստ Հաշվետվության՝ ընդամենը փաստացի ծախսերը կազմել են 1,894,647,093.4 հազ. դրամ՝ ապահովելով ճշտված ծրագրի 95.3% կատարողական:

ՀՀ 2020 թվականի պետական բյուջեի ծրագրերի թվաքանակը 198-ն է, իսկ միջոցառումներինը՝ 1099-ը:

ՀՀ 2020 թվականի պետական բյուջեի ծրագրերի (ծրագրային դասակարգմամբ) կատարման ուսումնասիրությամբ պարզվել է, որ

109 ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐ

Օրենքով նախատեսվել են, սակայն փաստացի չեն կատարվել (վճարումներ չեն իրականացվել)

Միջոցառումների Օրենքով նախատեսված ընդհանուր գումարը կազմել է **67,334,025.8** հազ. դրամ:

250 ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐ

Օրենքով չեն նախատեսվել, սակայն փաստացի կատարվել են

Միջոցառումների փաստացի ընդհանուր գումարը կազմել է **123,178,951.6** հազ. դրամ:

1 ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄ

Գերակատարվել է

Գերակատարված միջոցառումը «Ոչ ֆինանսական ակտիվների օտարումից մուտքեր»-ն է, որը ճշտված ծրագրից ավելի է կատարվել 630,429.4 հազ. դրամով կամ 71.7%-ով:

68 ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐ

Փաստացի կատարողականը ճշտված ծրագրի նկատմամբ փոքր է 50%-ից

(ներառված չեն չկատարված ծրագրերը)

Միջոցառումների ընդամենը ճշտված ծրագրային ցուցանիշը կազմել է **37,669,907.1** հազ. դրամ, մինչդեռ, ընդամենը փաստացի կատարողականը՝ **13,066,290.6** հազ. դրամ կամ ճշտված ծրագրի 34.7%-ը:

Միջոցառումներից ամենացածր կատարողականը ճշտված ծրագրի նկատմամբ արձանագրվել է ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության սոցիալական ապահովության ծառայության կողմից իրականացվող «Կորոնավիրուսի (COVID-19) հետևանքով ճգնաժամների հակազդման և արտակարգ իրավիճակների հետևանքների նվազեցման և վերացման նպատակով առանձին սոցիալական խմբերին տրվող սոցիալական աջակցություն» միջոցառման մասով՝ 0.2%:

17 ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐ

Օրենքով նախատեսված չեն եղել, ճշտված ծրագրով նախատեսվել են, սակայն փաստացի չեն կատարվել, այսինքն՝ վճարումներ չեն իրականացվել

(Միջոցառումների ընդամենը ճշտված ծրագրի գումարը կազմել է **1,496,476.9** հազ. դրամ)

ՀՀ 2020 թվականի պետական բյուջեի (տնտեսագիտական դասակարգմամբ) փաստացի ծախսերի կառուցվածքը հետևյալն է. 88.1%-ը ընթացիկ ծախսեր, 11.9%-ը՝ ոչ ֆինանսական ակտիվների հետ գործառնություններ (2019 թվականին ընթացիկ ծախսերի և ոչ ֆինանսական ակտիվների հետ գործառնությունների տեսակարար կշիռները ընդամենը ծախսերի մեջ կազմել են, համապատասխանաբար, 88.2% և 11.8%):

2019 թվականի համեմատ 2020 թվականին ընդամենը փաստացի ծախսերն աճել են 16.3%-ով կամ 265,210,231.0 հազ. դրամով:

ՀՀ 2020 թ. ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵԻ (ԳԵՐԱՏԵՍՉԱԿԱՆ ԴԱՍԱԿԱՐԳՄԱՄԲ) ԾԱԽՍԵՐԻ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆՆԻՑ ՊԱՐԶՎԵԼ Է, ՈՐ ՈՐՊԵՍ ԿԱՏԱՐՈՂՆԵՐ, ԸՆԴԱՄԵՆԸ ՓԱՍՏԱՑԻ ԾԱԽՍԵՐԻՑ 69.1%-Ը ԲԱԺԻՆ Է ԸՆԿՆՈՒՄ 5 ԳԵՐԱՏԵՍՉՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ

ՀՀ 2020 թվականի պետական բյուջեի փաստացի ընդամենը ծախսերի 22.4%-ը բաժին է ընկնում **ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության սոցիալական ապահովության ծառայությանը**: ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության սոցիալական ապահովության ծառայությանը նախատեսվել է հատկացնել 387,553,093.8 հազ. դրամ, ճշտված ծրագրով՝ 434,323,505.0 հազ. դրամ և փաստացի ծախսը կատարվել է 425,078,271.7 հազ. դրամի չափով կամ ճշտված ցուցանիշի շուրջ 97.9%-ով:

2020 թվականին **ՀՀ պաշտպանության նախարարության** ծախսը կազմել է պետական բյուջեի ամբողջ փաստացի ծախսերի 20.5%-ը, որը նախատեսվել է 308,862,429.4 հազ. դրամ, ճշտված ծրագրով՝ 401,538,595.2 հազ. դրամ: ՀՀ պաշտպանության նախարարության փաստացի ծախսերը կազմել են 388,395,912.3 հազ. դրամ կամ ճշտված ծրագրի 96.7%-ը:

2020 թվականին փաստացի ընդամենը ծախսերի մեջ երրորդ ամենամեծ տեսակարար կշիռը բաժին է ընկնում **ՀՀ ֆինանսների նախարարությանը**՝ 11.8% կամ 223,076,759.8 հազ. դրամ, որը նախատեսվել է 234,248,291.3 հազ. դրամ, իսկ ճշտված ծրագրի նկատմամբ կատարվել է 98.2%-ով:

2020 թվականին փաստացի ընդամենը ծախսերի 7.4%-ը կամ 139,814,889.1 հազ. դրամը բաժին է ընկել **ՀՀ առողջապահության նախարարությանը**, որի կատարողականը ճշտված ծրագրի նկատմամբ կազմել է 98.3%:

2020 թվականին ՀՀ պետական բյուջեի փաստացի ծախսերի 7.0%-ը **ՀՀ պետական եկամուտների կոմիտեի** բաժինն է: Այդ գերատեսչությանը նախատեսվել է հատկացնել 98,713,646.4 հազ. դրամ, ճշտված ծրագրով՝ 133,700,947.3 հազ. դրամ, իսկ փաստացի ծախսերը կատարվել են 132,068,934.4 հազ. դրամի չափով կամ ճշտված ցուցանիշի շուրջ 98.8%-ի:

1.1.3. 2020 թվականի պետական բյուջեի դեֆիցիտի վերաբերյալ

2020 թվականի պետական բյուջեի դեֆիցիտի փաստացի ֆինանսավորումը կազմել 333,991,752.6 հազ. դրամ: 2019 թվականի համեմատ, 2020 թվականին դեֆիցիտի մեծությունը աճել է 422.3 տոկոսով: Մասնավորապես, ներքին աղբյուրները 2019 թվականի համեմատ աճել են 582.8 տոկոսով, իսկ արտաքին աղբյուրները նվազել են 160.5 տոկոսով:

2020 թվականի համար դեֆիցիտը պլանավորվել է 160,687,267.4 հազ. դրամի չափով: Տարվա ընթացքում դեֆիցիտի ֆինանսավորման մեծությունն աճել է և ճշտված ծրագիրը կազմել է 425,957,310.4 հազ. դրամ: Կատարողականն Օրենքով հաստատված ցուցանիշի նկատմամբ կազմել է 207.9%, իսկ ճշտված ծրագրի նկատմամբ՝ 78.4%:

հազ. դրամ

	Տարեկան պլան	Տարեկան ճշտված պլան	Փաստացի	Կատարման % -ը տարեկան պլանի նկատմամբ	Կատարման % -ը տարեկան ճշտված պլանի նկատմամբ
ԸՆԴԱՄԵՆԸ դեֆիցիտ	160,687,267.4	425,957,310.4	333,991,752.6	207.9%	78.4%
այդ թվում՝					
Ա. Ներքին աղբյուրներ	211,254,710.8	422,707,450.7	359,378,951.5	170.1%	85.0%
Բ. Արտաքին աղբյուրներ	(50,567,443.4)	3,249,859.7	(25,387,198.9)	50.2%	-781.2%

ԳԱՆՁԱԴԵՏԱԿԱՆ ՄԻԱՍՆԱԿԱՆ ՀԱՇՎԻ ՄՆԱՑՈՐԴԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

2020 թվականի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ գանձապետական միասնական հաշվի մնացորդը, ներառյալ՝ 202,000.0 մլն դրամ ժամկետային ավանդները Կենտրոնական բանկում, կազմել է 259,055.3 մլն դրամ:

Դեպոզիտային հաշիվների մնացորդը կազմել է 114,165.1 մլն դրամ,

Համայնքների բյուջեների հաշիվների մնացորդը կազմել է 45,881.3 մլն դրամ,

Արտաբյուջետային հաշիվների մնացորդը՝ 378.8 մլն դրամ,

ՊՈԱԿ-ների հաշիվների մնացորդը՝ 19,035.8 մլն դրամ,

ԾԻԳ-երի հաշիվների մնացորդը՝ 25,391.4 մլն դրամ,

Մոնետրիզացման հաշիվների մնացորդը՝ -2,676.6 մլն դրամ,

2020 թվականի տարեվերջին պետական ընդհանուր ռեսուրսները կազմել են 56,879.3 մլն դրամ, որից 19,428.1 մլն դրամը գտնվում է միջանկյալ հաշիվներին:

2020 թվականի տարեվերջի պետական ընդհանուր ռեսուրսները, ներառյալ՝ ժամկետային ավանդները ԿԲ-ում, կազմել են 56,879.3 մլն դրամ, իսկ 2019 թվականին դրանք կազմել էին 87,480.5 մլն դրամ (2020թ.-ի հետ համադրելի ցուցանիշը 81,620.6 մլն դրամն է):

ԱՐՏԱՔԻՆ ՎԱՐԿԵՐ

2020 թվականին Օրենքով նախատեսվել է միջազգային կազմակերպությունների, օտարերկրյա պետությունների և առևտրային բանկերի կողմից ստանալ 171,778,813.5 հազ. դրամ արտաքին վարկ, որը տարվա ընթացքում փոփոխվել և կազմել է 235,440,073.0 հազ. դրամ: 2020 թվականին արտաքին վարկերի և փոխատվությունների ստացումը փաստացի կազմել է 203,773,347.0 հազ. դրամ կամ նախատեսված ցուցանիշի 86.5%-ը:

2020 թվականին արտաքին վարկերի մասով նախատեսվել է մարել 110,924,652.6 հազ. դրամ, փաստացի մարվել է՝ 103,116,276.2 հազ. դրամ: Կատարողականը ճշտված ծրագրի նկատմամբ կազմել է 100.0%:

Նախկինում ՀՀ վերահսկիչ պալատի կողմից բազմիցս արձանագրվել էր, որ միջազգային համաձայնագրերի շրջանակներում Հայաստանի Հանրապետությանը տրամադրված բոլոր բյուջետային միջոցների շրջանառումը գանձապետական միասնական հաշվով չէր կատարվում: 2015 թվականին արդեն բոլոր ԾԻԳ-երի հաշիվները գտնվել են գանձապետական միասնական հաշվում: 2020 թվականի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ ԾԻԳ-երի հաշիվների մնացորդը կազմել է 25,391.4 մլն դրամ:

1.2. 2020 թվականի ՀՀ պետական պարտքի վերլուծություն

2020 թվականի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ ՀՀ պետական պարտքը կազմել է 4,164.3 մլրդ դրամ (7,968.5 մլն ԱՄՆ դոլար), որից՝ ՀՀ արտաքին պետական պարտքը կազմել է 3,163.3 մլրդ դրամ (6,053.1 մլն ԱՄՆ դոլար), իսկ ՀՀ ներքին պետական պարտքը կազմել է 1,000.9 մլրդ դրամ (1,915.3 մլն ԱՄՆ դոլար):

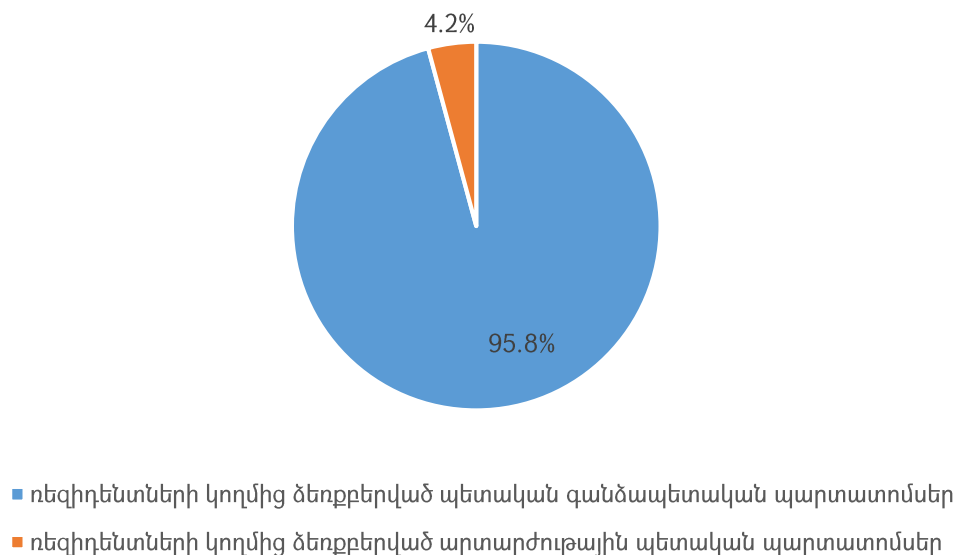
2019 թվականի համեմատ, 2020 թվականին ՀՀ պետական պարտքն աճել է 18.6%-ով, մասնավորապես՝ ՀՀ արտաքին պետական պարտքը՝ 14%-ով, ՀՀ ներքին պետական պարտքը՝ 35.8%-ով (դրամային արտահայտությամբ):

ՀՀ պետական պարտքում 3,923.9 մլրդ դրամը (7,508.5 մլն ԱՄՆ դոլարը) կամ ՀՆԱ-ի 63.5%-ը կազմել է ՀՀ կառավարության պարտքը, 240.4 մլրդ դրամը (459.9 մլն ԱՄՆ դոլարը) կամ ՀՆԱ-ի 3.9%-ը՝ ՀՀ ԿԲ պարտքը:

2020 թվականին ՀՀ պետական պարտքը կազմել է ՀՆԱ-ի 67.3%-ը:

1.2.1. 2020 թվականի ՀՀ ներքին պետական պարտքը

31.12.19թ. դրությամբ ՀՀ ներքին պետական պարտքի կառուցվածքը հետևյալն է՝

2020 թվականին ներքին տոկոսավճարների գծով ծախսերը կազմել են 86.9 մլրդ դրամ՝ նախորդ տարվա համեմատությամբ աճելով 24.5%-ով կամ 17.1 մլրդ դրամով:

1.2.2. 2020 թվականի ՀՀ արտաքին պետական պարտքը

2020 թվականի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ ՀՀ արտաքին պետական պարտքը կազմել է 6,053.1 մլն ԱՄՆ դոլար, որից՝ 5,593.2 մլն ԱՄՆ դոլարը ՀՀ կառավարության արտաքին պարտավորությունն է, իսկ 459.9 մլն ԱՄՆ դոլարը ՀՀ կենտրոնական բանկի (այսուհետ՝ ԿԲ) պարտավորությունը:

Արտաքին պարտքի կառուցվածքը հետևյալն է՝

1. Կառավարության արտաքին վարկեր և փոխառություններ՝ 4,665.2 մլն ԱՄՆ դոլար,
2. Կառավարության կողմից տեղաբաշխված՝ արտարժույթով պետական պարտատոմսեր (ոչ ռեզիդենտների կողմից ձեռքբերված)՝ 919.4 մլն ԱՄՆ դոլար,
3. Կառավարության կողմից տրամադրված արտաքին երաշխիքներ՝ 8.6 մլն ԱՄՆ դոլար,
4. Կենտրոնական բանկի արտաքին պարտք՝ 459.9 մլն ԱՄՆ դոլար:

2020 թվականի ընթացքում ՀՀ կառավարության արտաքին վարկերի գծով կատարված 416.1 մլն ԱՄՆ դոլար **մասհանումներից**.

- 94.3%-ը կամ 392.6 մլն ԱՄՆ դոլարը միջազգային կազմակերպությունների գծով մասհանումներն են, որոնցում գերակշռում է մեկ կազմակերպության՝ Արժույթի միջազգային հիմնադրամի կողմից տրամադրված 316.6 մլն ԱՄՆ դոլարի չափով ստացումը,

- 5.7%-ը կամ 23.5 մլն ԱՄՆ դոլարն օտարերկրյա պետությունների կողմից տրամադրված վարկերի գծով կատարված մասհանումներն են, որից 58.2%-ը Գերմանիայի կողմից տրամադրված վարկերի գծով մասհանումներն են, իսկ 41.8%-ը՝ Ֆրանսիայի:

2020 թվականին ՀՀ կառավարության արտաքին պարտքի սպասարկման ծախսը կազմել է 474.6 մլն ԱՄՆ դոլար (162.9 մլն ԱՄՆ դոլարը՝ տոկոսավճարներ, 311.7 մլն ԱՄՆ դոլարը՝ մարում):

2020 թվականին ՀՀ կառավարության արտաքին պարտքի գծով փաստացի վճարված 162.9 մլն ԱՄՆ դոլար տոկոսավճարներում 61.4 մլն ԱՄՆ դոլարը կամ 37.7%-ն արտարժույթային պետական պարտատոմսերի գծով տոկոսավճարներն են, իսկ 101.6 մլն ԱՄՆ դոլարը կամ 62.3%-ը միջազգային կազմակերպություններից, օտարերկրյա պետություններից և առևտրային բանկերից ՀՀ կառավարության ներգրավված արտաքին վարկերի գծով տոկոսավճարները:

2020 թվականին ՀՀ կառավարության ներգրաված արտաքին վարկերի մարմանն ուղղվել է 214.0 մլն ԱՄՆ դոլար, որի 68.0%-ը կամ 145.6 մլն ԱՄՆ դոլարը միջազգային կազմակերպությունների գծով մարումների բաժինն է, որից 64.7 մլն ԱՄՆ դոլարը Ջարգացման միջազգային ընկերակցության (IDA), իսկ 33.7 մլն ԱՄՆ դոլարը Ասիական զարգացման բանկի վարկերի մարմանն ուղղված գումարներն են:

1.2.3. ՀՀ արտաքին պետական պարտքի բեռը բնութագրող մակրոտնտեսական ցուցանիշները

2020 թվականի ՀՀ արտաքին պարտքի բեռը բնութագրող մակրոտնտեսական ցուցանիշների վերլուծությունից պարզվել է, որ հինգ ցուցանիշներից երեքի գծով Հայաստանի Հանրապետությունը բնութագրվում է որպես միջին պարտքի բեռ ունեցող երկիր: Հատկանշական է, որ նախքան 2018 թվականը բոլոր ցուցանիշներով Հայաստանի Հանրապետությունը բնութագրվում էր որպես նվազ պարտքի բեռ ունեցող երկիր:

**Հայաստանի Հանրապետության արտաքին պետական պարտքի բեռը
բնութագրող մակրոտնտեսական ցուցանիշները¹**

Ցուցանիշի անվանումը	Ցուցանիշների սահմանները՝ ըստ դասակարգման խմբերի	Փաստացի ցուցանիշներ				
		2016	2017	2018	2019	2020
Արտաքին պետական պարտքի ԶՆԱ/ՀՆԱ	Առավել ծանր պարտքի բեռ ունեցող երկրներ >80%					
	Միջին պարտքի բեռ ունեցող երկրներ 48%-80%					
	Նվազ պարտքի բեռ ունեցող երկրներ < 48%	38.0%	41.0%	39.5%	36.7%	41%
Արտաքին պետական պարտքի ԶՆԱ/ Արտահանում	Առավել ծանր պարտքի բեռ ունեցող երկրներ >220%					
	Միջին պարտքի բեռ ունեցող երկրներ 132%-220%					135.7%
	Նվազ պարտքի բեռ ունեցող երկրներ <132%	114.3%	109.6%	105.3%	88.9%	
Արտաքին պետական պարտքի սպասարկում /Արտահանում	Առավել ծանր պարտքի բեռ ունեցող երկրներ >30%					
	Միջին պարտքի բեռ ունեցող երկրներ 18%-30%				28%	19%
	Նվազ պարտքի բեռ ունեցող երկրներ <18%	6.6%	6.7%	7.9%		
Արտաքին պետական պարտքի տոկոսավճար /Արտահանում	Առավել ծանր պարտքի բեռ ունեցող երկրներ > 20%					
	Միջին պարտքի բեռ ունեցող երկրներ 12%-20%					
	Նվազ պարտքի բեռ ունեցող երկրներ <12%	3.6%	3.3%	3.6%	3.3%	3.1%
Արտաքին պետական պարտք/Արտահանում	Առավել ծանր պարտքի բեռ ունեցող երկրներ >275%					
	Միջին պարտքի բեռ ունեցող երկրներ 165%-275%				218.4%	237.9%
	Նվազ պարտքի բեռ ունեցող երկրներ <165%	137.3%	127.6%	118.5%		
Արտաքին պետական պարտք/ՀՆԱ	Սահման՝ 50.00%	45.6%	47.7%	44.5%	42%	51.2%
ՀՀ արտաքին պետական պարտքի սպասարկում /Պետբյուջեի եկամուտներ	Սահման՝ 22.5%	9.4%	11.3%	13.4%	22.9%	14.6%

¹ <https://www.imf.org/external/np/mae/pdebt/2000/eng/index.htm#box4>

1.3. ՀՀ 2020 թվականի պետական բյուջեի ելքային ծրագրերի և միջոցառումների գծով արդյունքային (ոչ ֆինանսական) ցուցանիշների կատարման վերաբերյալ

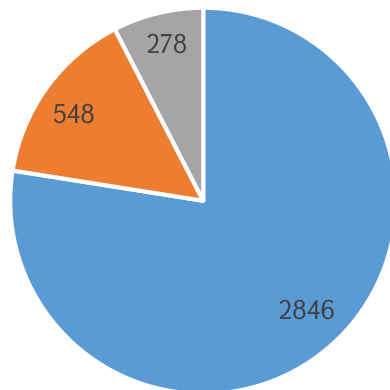
ՀՀ 2020թ. պետական բյուջեի կատարման հաշվեքննությունների օբյեկտների կողմից սահմանված են եղել 3,672 արդյունքային (ոչ ֆինանսական) ցուցանիշներ՝ 1,377 ծրագրային միջոցառումների² շրջանակներում (2019 թվականին՝ 3,246 ցուցանիշներ՝ 1,473 ծրագրային միջոցառումների շրջանակներում):

Ծրագրային միջոցառումներն, ըստ տեսակների, ունեցել են հետևյալ բաշխվածությունը.

Տեսակ	Քանակ	Տես. կշիռ
Ծառայությունների մատուցում	742	53.9%
Տրանսֆերտների տրամադրում	430	31.2%
Պետական մարմինների կողմից օգտագործվող ոչ ֆինանսական ակտիվների հետ գործառնություններ	134	9.7%
Այլ պետական կազմակերպությունների կողմից օգտագործվող ոչ ֆինանսական ակտիվների հետ գործառնություններ	48	3.5%
Հանրության կողմից անմիջականորեն օգտագործվող ակտիվների հետ կապված միջոցառումներ	21	1.5%
Ֆինանսավորման ծախսերի իրականացում	2	0.1%
Ընդամենը	1,377	100.0%

Ոչ ֆինանսական ցուցանիշներն, ըստ տեսակների, ունեցել են հետևյալ բաշխվածությունը.

² Ծրագրի միջոցառումը պետության միջամտությունն է, որը կարող է հանդես գալ պետական մարմինների, պետական կամ այլ կազմակերպությունների կողմից ծառայությունների մատուցման, աշխատանքների կատարման, ապրանքների կամ տրանսֆերտների տրամադրման, կապիտալ (ոչ ֆինանսական) և ֆինանսական ակտիվների ստեղծման (ծեղք բերման) կամ օտարման, ինչպես նաև օրենքով սահմանված այլ ձևերով («Բյուջետային համակարգի մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 1.2, մաս 18):

■ Քանակական ■ Որակական ■ Ժամկետայնություն

! 244 ծրագրային միջոցառումների գծով (ընդհանուրի 17.7%-ը) որևէ ոչ ֆինանսական ցուցանիշ սահմանված չի եղել:

Չափելիության հնարավորության բացակայությունն անհնար է դարձնում նշված միջոցառումների կատարման արդյունավետության գնահատումը:

ՀՀ հաշվեքննիչ պալատը նախորդ տարիներին առաջարկել էր ֆինանսների նախարարությանը՝ սահմանել ոչ ֆինանսական ցուցանիշներ այն քաղաքականության միջոցառումների գծով, որոնց համար այդպիսիք դեռևս սահմանված չեն: Արձանագրված պատկերը չի համապատասխանում 2019 թվականից 100%-անոց ծրագրային բյուջետավորման ձևաչափին անցում կատարած լինելու հետ:

! 762 ծրագրային միջոցառումների գծով (ընդհանուրի 55.3%-ը) սահմանված է եղել միայն մեկ տեսակի (հիմնականում՝ քանակական) ոչ ֆինանսական ցուցանիշ, ինչը բավարար չէ ծրագրային միջոցառումների արդյունքների լիարժեք գնահատման, հետևաբար նաև՝ դրանց կատարման արդյունավետության լիարժեք գնահատման համար:

! Միայն 97 ծրագրային միջոցառումների գծով (ընդհանուրի 7%-ը) է սահմանված եղել ոչ ֆինանսական ցուցանիշների տեսակային լիարժեք կազմ:

Դեռևս շարունակում է փոքր մնալ առավել արժեքավոր՝ որակական տեսակի ոչ ֆինանսական ցուցանիշների թիվը՝ կազմելով ընդհանուրի 14.9%-ը:

1.4. ՀՀ հանրային հատվածի ներքին աուդիտի համակարգի 2020 թվականի գործունեության վերաբերյալ

Չնայած վերջին տարիներին ներքին աուդիտի ոլորտում մեկնարկած բարեփոխումներին, Հաշվեքննիչ պալատն արձանագրում է, որ 2020թ. ընթացքում 50 պետական մարմիններից ներքին աուդիտ իրականացվել է միայն 29-ում: Այսինքն՝ **2020թ.-ին պետական մարմիններից 42%-ում ներքին աուդիտ չի իրականացվել:**

2020թ. շարունակվել է **ներքին աուդիտի առաջադրանքների թվի անկումը:** Մասնավորապես, իրականացվել է 869 ներքին աուդիտի առաջադրանք, որը 2019թ. համեմատ **նվազել է 39.2%-ով** (560 հատով), իսկ 2018թ. համեմատ **նվազել է 63.9%-ով** (1525 հատով):

Մտահոգիչ է ոչ միայն քանակական անկումը, այլև՝ որակական: Հաշվեքննիչ պալատն արձանագրում է, որ 2020թ.-ին նախորդ տարվա համեմատությամբ անկում է ապրել ինչպես «ներքին աուդիտի արդյունքների արդյունավետության գնահատականը»՝ **3.3 միավորից նվազելով 3-ի**, այնպես էլ՝ «աուդիտի ենթարկված մարմինների կողմից ներքին աուդիտին տրամադրած գնահատականը»՝ **3.5-ից նվազելով 3.2-ի:**

Հատկանշական է նաև, որ **որակական անկումը տեղի է ունենում ներքին աուդիտի գործառույթը մասնավոր կազմակերպություններին պատվիրակելու ֆոնին:** Մասնավորապես, ներքին աուդիտ իրականացրած 29 պետական մարմիններից **14-ի (48.3%) դեպքում այդ գործառույթն իրականացրել են մասնավոր կազմակերպությունները**, իսկ 15-ի դեպքում՝ պետական մարմինների ստորաբաժանումները:

Էական անկում են ապրել հանրային հատվածում ներքին աուդիտի գործունեության արդյունքում արձանագրված անհամապատասխանությունների, ներկայացված առաջարկությունների, իրավապահ մամիններին փոխանցված դեպքերի քանակային ցուցանիշները, ինչպես նաև ներքին աուդիտորների թիվը:

Ցուցանիշ	2018	2019	2020
Հայտնաբերված անհամապատասխանությունների քանակ ³	8388	6298	2742
Առաջարկությունների քանակ	5811	4965	2349
Իրավապահ մարմիններին փոխանցված դեպքեր	67	152	57
Ներքին աուդիտորների թիվը	290	265	203 ⁴
որից՝ որակավորվածներ	238	219	174

Ներքին աուդիտի տեսակային կառուցվածքի վերլուծությամբ արձանագրվել է, որ 2018-2020թթ. ընթացքում ներքին աուդիտի «Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների աուդիտ» տեսակի գծով իրականացվել է **0 հատ** առաջադրանք: **Մինչդեռ, նոր կորոնավիրուսային համավարակի (COVID-19) մեկնարկից ի վեր առցանց իրականացվող գործառույթների թվի էական աճի պայմաններում էապես աճել են կիբերանվտանգության ռիսկերը:**

Բացի այդ, եթե 2018թ. և 2019թ. պետական մարմիններում իրականացվել են «Կատարողականի աուդիտ» տեսակի, համապատասխանաբար, 46 և 55 հատ ներքին աուդիտի առաջադրանքներ, ապա 2020թ. իրականացվել են **0 հատ կատարողականի աուդիտներ:** Եվ սա այն պարագայում, երբ պետական ֆինանսների կառավարման 2019-23 թվականների ռազմավարությամբ սահմանվել է, որ ներքին աուդիտների տարեկան ծրագրերի **առնվազն 30%-ը** պետք է կազմեն կատարողականի աուդիտները:

Հաշվի առնելով վերոգրյալը, պետական մարմինների ներքին հսկողության համակարգի թերացումները կարող են ժամանակին չբացահայտվել և չկանխարգելվել, որի պայմաններում թուլանում է նաև ֆինանսական կարգապահությունը, ստեղծվում է նպաստավոր միջավայր անհամապատասխանությունների և խեղաթյուրումների առաջացման համար, խաթարվում է արտաքին աուդիտոր (ի դեմս՝ Հաշվեքննիչ պալատի) - ներքին աուդիտոր կապը:

³ Վերջնական հաշվետվություններում ներկայացված:

⁴ Ներառում է նաև մասնավոր կազմակերպությունների աշխատակիցներին:

1.5. Գնումների գործընթացի վերաբերյալ

ՀՀ ֆինանսների նախարարության 2020թ. գնումների հաշվետվության համաձայն, 2020 թվականի բյուջետային տարում կնքված պայմանագրերով պետական կարիքների համար նախատեսվել է իրականացնել 540,261,424.2 հազ. դրամի գնումներ, առանց արտաքին վարկերի և դրամաշնորհների ծրագրերի, սակայն փաստացի վճարվել է 503,100,698.3 հազ. դրամ: Այս ցուցանիշում ներառված են նաև գնում չհանդիսացող պայմանագրերը:

Առանց գնում չհանդիսացող պայմանագրերի, պետական մարմինները փաստացի կնքել են 21,861 հատ պայմանագիր ընդամենը 230,019,600.0 հազ. դրամ արժեքով:

2020թ.-ին պետական մարմինների կողմից կնքված գնման պայմանագրերի 39.4%-ը կնքվել են մեկ անձից գնման ձևով, որոնց համար կնքված պայմանագրերի ընդամենը գումարը կազմում է 125,592,200.0 հազ. դրամ: 2019 թվականի համեմատ մեկ անձից գնման ձևով կնքված պայմանագրերի ընդամենը գումարի տեսակարար կշիռն ամբողջ կնքված պայմանագրերի ընդամենը գումարի մեջ աճել է 4.39%-ով:

Գնումների գործընթացի արդյունավետության գնահատման համար կարևոր նշանակություն ունեն գնումների գործընթացին միջին մասնակցության և տնտեսումների ցուցանիշները:

2020թ. ընթացքում կազմակերպված գնման ընթացակարգերին միջին մասնակցության ցուցանիշը, որը վկայում է գնումների ոլորտում մրցակցության մասին, չի փոխվել 2019թ. համեմատությամբ և շարունակում է մնալ ցածր՝ 1.7 հատ մասնակցի մակարդակում:

Մասնակցության տվյալներն՝ ըստ 2020թ. կազմակերպված ընթացակարգերի

Գնման ձևը	Միջին մասնակցությունը
Բաց մրցույթ	2.3
Հրատապ բաց մրցույթ	3.1
Երկփուլ մրցույթ	1.0
Շրջանակային համաձայնագիր	1.0

Գնանշման հարցում	2.2
Էլեկտրոնային աճուրդ	1.1
Մեկ անձ	1.0
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	1.7

2020թ. կայացած գնման ընթացակարգերի արդյունքում առաջացած **տնտեսումը** կազմել է 15,401.6 մլն. դրամ կամ կնքված պայմանագրերի գների 5%-ը: 2019թ. այն կազմել էր՝ 21,212.7 մլն. դրամ կամ կնքված պայմանագրերի գների 6.1%-ը: Փաստորեն, **2020թ. գնումների գործընթացում տնտեսման սկզբունքի հետ կապված արձանագրվել է հետընթաց:**

1.6. Հանրային հատվածի հաշվապահական հաշվառման վերաբերյալ

2014թ. ՀՀ-ում հաստատվել է հանրային հատվածի հաշվապահական հաշվառման ստանդարտը, որով սահմանվել են համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների պատրաստման սկզբունքները: Դեռևս 2014թ. ընդունված «Հանրային հատվածի հաշվապահական հաշվառման մասին» ՀՀ օրենքը սահմանել էր, որ համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունները պետք է պատրաստվեն 2017թ. հունվարի 1-ից սկսած: Այնուհանդերձ, տվյալ օրենքում 2021թ. իրականացվել է փոփոխություն, որի համաձայն առաջին անգամ համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններ կկազմվեն 2023թ. հաշվետու ժամանակահատվածի համար, այսինքն՝ 2024թ.-ին:

Արդյունքում, Հաշվեքննիչ պալատը հնարավորություն չի ունենում աուդիտի ենթարկել Հայաստանի Հանրապետության համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունները:

Կարևորելով նշված խնդիրը, Հաշվեքննիչ պալատի 2021թ. գործունեության ծրագրով նախատեսվել է այս թեմայով կատարողականի հաշվեքննության իրականացում:

1.7. Պետական ֆինանսների կառավարման համակարգի բարեփոխումների 2019-2023թթ. ռազմավարությամբ նախատեսված միջոցառումների կատարման ընթացքի վերաբերյալ

Պետական ֆինանսների ոլորտում բարեփոխումները որոշակիորեն դանդաղում են: 2020թ. վերջի դրությամբ Ռազմավարությամբ սահմանված և կատարման ենթակա **12 միջոցառումներ նախապես սահմանված ժամկետներում չեն իրականացվել**: Դրանցից առավել կարևորներն են՝

- Ավտոմատ եղանակով, միանման բնութագրեր ունեցող առարկաների նախահաշվային գների որոշման և պլանավորման միասնական համակարգի ներդրման վերաբերյալ ՀՀ կառավարության որոշման նախագծի մշակում:
- Էլեկտրոնային գնումների համակարգի նոր ծրագրային ապահովման մշակում և ներդրում:
- Տնտեսության զարգացման առաջնահերթությունների ու հնարավորությունների հիման վրա հարկային համակարգի հետագա բարեփոխումների ուղղությունների նախանշման միջոցառման իրականացում:
- Ներքին աուդիտի որակի արտաքին գնահատման մեթոդաբանության, կատարողականի աուդիտի իրականացման մեթոդաբանության, ներքին աուդիտորների մասնագիտական գիտելիքների և կարողություններ զարգացման ծրագրի հաստատում:

1.8. Հետհսկողական գործընթաց (Follow-up)

2020թ. պետական բյուջեի կատարման վերաբերյալ ՀՀ հաշվեքննիչ պալատի եզրակացությամբ ներկայացվել էին առաջարկություններ, որոնցից մի քանիսի մասով ՀՀ կառավարության կողմից տրվել են լուծումներ, մասնավորապես՝

1. Հաստատվել է գանձապետական միասնական հաշվի կանխիկ հոսքերի կանխատեսումների և կառավարման մեթոդաբանությունը:
2. ՀՀ կառավարության պարտքի կառավարման 2021-2023թթ. ռազմավարական ծրագրում ներքին պարտքի կշիռն ընդամենը պարտքի մեջ ցուցանիշը բարձրացվել և սահմանվել է 25%՝ նախկին 20%-ի փոխարեն:
3. Հաստատվել է ՀՀ կառավարության պարտքի կառավարման միջնաժամկետ ռազմավարական ծրագրի և փոխառությունների տարեկան ծրագրի կատարողականի վերաբերյալ կառավարչական ներքին հաշվետվությունների ցանկը և դրանց ձևաչափերը:
4. Քայլեր են ձեռնարկվել պետական պարտքի կառավարման ոլորտում ներքին աուդիտների իրականացման ուղղությամբ:
5. Պետական բոլոր երաշխիքների (այդ թվում՝ արտաքին) տրամադրումը և կառավարումն իրականացվելու է մեկ կազմակերպական միավորի կողմից (ՖՆ պետական բյուջեի նկատմամբ պարտավորությունների կառավարման վարչության)՝ թույլ տալով վերացնել ՀՀ պետական երաշխիքների կառավարման կազմակերպչական կառուցվածքի ֆրագմենտավորվածության պայմաններում պատասխանատվության շրջանակների անհստակությունը:
6. Քայլեր են ձեռնարկվել պետական պարտքի գծով վճարումների նախաձեռնման, տվյալների նախնական մուտքագրման, պայմանագրային տեղեկատվության հաստատման և գրանցումների վերջնականացման լիազորությունների տարանջատման ուղղությամբ:

ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Օրենսդրորեն ամրագրել պահանջ, որ պետական բյուջեի եկամուտների հավաքագրման համար պատասխանատու յուրաքանչյուր մարմին պետք է մշակի իր կողմից հավաքագրվող եկամուտների կանխատեսման մեթոդաբանություն:

Առաջարկվում է Ֆինանսների նախարարությանը՝ որպես լիազոր մարմին մշակել եկամուտների կանխատեսումների մեթոդաբանությունների ընդհանուր պահանջները, որոնք կարող են ներառել կանխատեսման մեթոդների ալգորիթմի նկարագրությունը, յուրաքանչյուր եկամտատեսակի առանձնահատկություններից ելնելով կանխատեսման մեթոդների ու ալգորիթմների սահմանումը և այլն:

1

Առաջարկվում է եկամուտների հավաքագրման համար պատասխանատու պետական մարմինների կողմից վերոնշյալ մեթոդաբանություններին համապատասխան յուրաքանչյուր հաշվետու ժամանակաշրջանում իրականացնել ըստ եկամտատեսակների կանխատեսումներ և դրանք սահմանված ժամկետներում ներկայացնել Ֆինանսների նախարարությանը՝ համապատասխան հիմնավորումներով:

Առաջարկվում է Ֆինանսների նախարարությանը՝ ամփոփել ներկայացված կանխատեսումները և հաշվի առնել դրանք առաջիկա տարված պետական բյուջեի եկամուտներն ըստ եկամտատեսակների ալիանավորելիս: Այդ արդյունքներն արտացոլել պետական բյուջեի մասին օրենքում, ինչպես նաև ներկայացնել ըստ եկամտատեսակների կատարողականները պետական բյուջեի կատարման հաշվետվություններում:

2

Հանրային հատվածում ներքին հսկողության համակարգի արդյունավետության բարձրացման, ֆինանսական կարգապահության բարձրացման նպատակով քայլեր ձեռնարկել 2021թ. ընթացքում պետական մարմիններում ներքին աուդիտի իրականացման ծածկույթի ընդլայնման ուղղությամբ:

Պետական հատվածում կիրառվող տնտեսագիտության ոլորտի զսպման նպատակով մեծացնել «Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների աուդիտ» տեսակի ներքին աուդիտների քանակը՝ ներգրավելով COSO-ի ներքին հսկողության և ոլորտի կառավարման մոտեցումներին, COBIT-ի տե-

ղեկավարական ռիսկերի և ISO27001 տեղեկատվական անվտանգության հայեցակարգերի, կիբերանվտանգության ռիսկերի վերաբերյալ կոմպետենցիաներ ունեցող ներքին աուդիտորների:

Քայլեր ձեռնարկել ներքին աուդիտի տարեկան ծրագրերի առնվազն 30%-չափով կատարողականի աուդիտներ իրականացնելու ուղղությամբ:

3

ՀՀ բյուջետային միջոցների կառավարման արդյունավետության բարձրացման նպատակով ՀՈԱԿ-ների, պետական և համայնքային սեփականության բաժնետիրական ընկերությունների և հիմնադրամների հաշիվներն առևտրային բանկերից տեղափոխել գանձապետարան:

4

Ռեզիդենտների կողմից ձեռքբերված արտարժույթային պետական պարտատոմսերի սպասարկման ծախսերը ներառել ներքին տոկոսավճարների գծով ծախսի կազմում:

5

Սահմանել ոչ ֆինանսական ցուցանիշներ այն քաղաքականության միջոցառումների գծով, որոնց համար այդպիսիք դեռևս սահմանված չեն:

6

Սահմանել ոչ ֆինանսական ցուցանիշների տեսակային առավել լիարժեք կազմ՝ մեծացնելով ոչ քանակական տեսակի ոչ ֆինանսական ցուցանիշների ծածկույթը՝ հատկապես շեշտադրելով որակական տեսակի ոչ ֆինանսական ցուցանիշների ծածկույթի ընդլայնումը:

7

Հաշվետվողականության գործընթացում թույլ չտալ պլանավորված ոչ ֆինանսական ցուցանիշների փաստացի արդյունքների չներկայացման, ինչպես նաև պլանավորված և փաստացի կատարված արդյունքային ցուցանիշների միջև շեղումների դեպքում տարբերության պատճառների չներկայացման փաստեր արդյունքային ցուցանիշների կատարման վերաբերյալ ապագա հաշվետվությունները ներկայացնելիս:

8

Կատարել պետական պարտքի կառավարման համակարգի արդյունավետության բարձրացմանը միտված Հաշվեքննիչ պալատի

24.12.19թ. N28/2 որոշմամբ հաստատված ընթացիկ եզրակացությունում ներկայացված առաջարկությունները:

9

Քայլեր ձեռնարկել հանրային հատվածի հաշվապահական հաշվառման ստանդարտի հիման վրա պատրաստված ֆինանսական հաշվետվությունների համախմբման գործընթացի հետագա հետաձգումները կանխելու և սահմանված ժամկետներում համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունները ներկայացնելու ուղղությամբ:

Հաշվի առնելով, որ դոտացիաների հոդվածը մի կողմից պետական բյուջեի համար ծախսային նշանակալի հաշիվ է, մյուս կողմից՝ համայնքային բյուջեների մեծ կախվածությունը նշված աղբյուրից, առանձնահատուկ կարևորություն է ստանում դրանց տրամադրման մեխանիզմի արդյունավետությունը:

Այդ նպատակով Հաշվեքննիչ պալատն առաջարկում է օրենսդրական փոփոխությունների շրջանակներում կատարել հետևյալ քայլերը՝

10

Համայնքներին դոտացիաները տրամադրել ՀՀ ֆինանսների նախարարության հետ կնքված պայմանագրի հիման վրա, որը սահմանում է դոտացիաների տրամադրման և օգտագործման պայմանները: Վերջիններս պետք է նպաստեն համայնքի սոցիալ-տնտեսական զարգացմանը և համայնքային ֆինանսների առողջացմանը: Որպես հիմնական ցուցանիշ առաջարկվում է դիտարկել՝ «համայնքի հարկային և ոչ հարկային եկամուտների տոկոսային փոփոխությունը նախորդ տարվա համեմատ» ցուցանիշը: Որպես այլ ցուցանիշներ կարող են դիտարկվել՝ հիմնական կապիտալում ներդրումների տոկոսային աճը, ՓՄՁ-ներում զբաղվածների տոկոսային աճը, գրանցված գործազուրկների թվի տոկոսային նվազումը և այլն:

Սահմանել պատասխանատվության միջոցներ դոտացիաների տրամադրման և օգտագործման պայմանների չկատարման համար⁶, այդ թվում՝ հաջորդ տարիներին տրամադրվող դոտացիայի գումարների կրճատման տեսքով:

Սահմանել «ՀՀ 20 ամենաապահովված և 20 ամենաանապահով համայնքների բյուջետային ապահովվածության հարաբերակցություն» ոչ ֆինանսական ցուցանիշ՝ հետամուտ լինելով դրա կրճատմանը:

⁵ Չի վերաբերվում կոնկրետ ծախսային ուղղություններին:

⁶ Բացառությամբ բարձր դոտացիոն համայնքների:

2. Հայտնաբերված անհամապատասխանությունների, խեղաթյուրումների և առաջարկությունների վերաբերյալ տեղեկատվություն

2020թ. պետական բյուջեի կատարման հաշվեքննությունների իրականացումը տեղի է ունեցել հետևյալ սահմանափակումների պայմաններում. ա) հաշվեքննությունների իրականացումն անհնարին դարձնող անկանխատեսելի հանգամանքի՝ Ադրբեյջանի կողմից սանձազերծված պատերազմի պատճառով, ՀՀ կառավարության 27.09.20թ. N1586-Ն որոշման հիման վրա ՀՀ-ում հայտարարված ռազմական դրությամբ պայմանավորված, ՀՀ 2020թ. վեց ամիսների պետական բյուջեի կատարման հաշվեքննությունները Հաշվեքննիչ պալատի 30.09.20թ. N168-Ա որոշմամբ կասեցվել և վերսկսվել են Հաշվեքննիչ պալատի 20.11.20թ. N171-Ա որոշմամբ (կասեցված են եղել 37 աշխատանքային օրով), բ) Նոր կորոնավիրուսային համավարակով (COVID-19) պայմանավորված, ՀՀ կառավարության 16.03.2020թ. N298-Ն որոշման հիման վրա ՀՀ-ում հայտարարված արտակարգ դրությունը (16.03.20-11.09.20թթ.), վերջինիս պայմաններում հեռավար աշխատանքի ռեժիմին անցումը էապես սահմանափակել է հաշվեքննության օբյեկտների ներկայացուցիչների հետ շփումները և հաշվեքննության զննում ու դիտարկում ընթացակարգերի իրականացումը:

Չնայած վերոնշյալ սահմանափակումներին, 2020թ. պետական բյուջեի կատարման վերաբերյալ եզրակացության կազմման նպատակով, Հաշվեքննիչ պալատն իրականացրել է 65 հատ հաշվեքննություններ 17 կատարող գերատեսչություններում, որոնց բաժին է ընկնում ՀՀ պետական բյուջեի ծախսային մասի 90.3%-ը: Հաշվեքննությունների արդյունքներն ամփոփված են ընթացիկ եզրակացություններում, որոնք Օրենքով սահմանված կարգով ներկայացվել են ՀՀ Ազգային ժողովին, ՀՀ կառավարությանը, ինչպես նաև հրապարակվել Հաշվեքննիչ պալատի պաշտոնական կայք-էջում (բացառությամբ 8 ընթացիկ եզրակացությունների, որոնք պարունակել են օրենքով սահմանված գաղտնիք հանդիսացող տեղեկություններ):

Հաշվեքննությունների արդյունքները ներկայացվել և քննարկվել են ՀՀ Ազգային ժողովի ֆինանսավարկային և բյուջետային հարցերի մշտական հանձնաժողովի և վերջինիս՝ հաշվեքննության և աուդիտի հարցերի ենթահանձնաժողովի նիստերում:

Հաշվի առնելով Հաշվեքննիչ պալատի գործունեության կանխարգելիչ դերը, եռամսյակային հաշվեքննությունների ընթացքում հայտնաբերված մի շարք անհամապատասխանություններ և խեղաթյուրումներ տարեվերջի դրությամբ շտկված են եղել:

Հայտնաբերված անհամապատասխանությունների, խեղաթյուրումների և առաջարկությունների վերաբերյալ տեղեկատվությունը ներկայացվում է ստորև:

2.1. Հայտնաբերված անհամապատասխանությունների վերաբերյալ տեղեկատվություն

2.1.1. Անհամապատասխանությունների վերաբերյալ տեղեկատվության ներկայացման ձևաչափ

Հաշվեքննիչ պալատը ներկայացնում է հայտնաբերված անհամապատասխանությունների վերաբերյալ տեղեկատվությունը եզրակացության սույն բաժնում՝ աղյուսակ 1-ում ներկայացված դասակարգման մոտեցմամբ: Յուրաքանչյուր անհամապատասխանության համար 2.1.3 բաժնում ներկայացվում է դրա դասը, հակիրճ բնութագիրը, ինչպես նաև իրավապայմանագրային այն դրույթը, որի պահանջների հետ Հաշվեքննիչ պալատն արձանագրել է անհամապատասխանությունը: Մեր նպատակը չէ սույն եզրակացությունում վերաշարադրել հայտնաբերված անհամապատասխանությունների վերաբերյալ ամբողջական և հանգամանալից տեղեկատվությունը, քանի որ վերջինս պարունակվում է 2020թ. պետական բյուջեի երեք, վեց, ինը ամիսների և տարեկան կատարման հաշվեքննությունների ընթացիկ եզրակացություններում, որոնք հրապարակված են Հաշվեքննիչ պալատի պաշտոնական կայք-էջի (www.armsai.am) «Ընթացիկ եզրակացություններ» բաժնում (բացառությամբ օրենքով սահմանված գաղտնիք պարունակող ընթացիկ եզրակացությունների):

Աղյուսակ 1. Անհամապատասխանությունների դասակարգման սանդղակ

Դաս	Նկարագիր
Ա1	Առանցքային անհամապատասխանություն, որն առաջացրել է կամ կարող է առաջացնել ֆինանսական հաշվետվությունների էական խեղաթյուրում կամ առաջացել է իրավական պահանջների կատարման նկատմամբ թույլ ներքին հսկողական համակարգի հետևանքով, որի պայմաններում անհամապատասխանությունները կարող են կրել զանգվածային բնույթ՝ թողնելով էական ազդեցություն պետական բյուջեի կատարման գործընթացի և հանրային շահի վրա:
Ա2	Այլ անհամապատասխանություններ, որոնք արձանագրվել են ՀՀ օրենքների պահանջների հետ:
Ա3	Այլ անհամապատասխանություններ, որոնք արձանագրվել են ՀՀ ենթաօրենսդրական պահանջների հետ:

Ա4	Այլ անհամապատասխանություններ, որոնք արձանագրվել են պայմանագրային պահանջների հետ:
ԱX+	Եթե անհամապատասխանությունն արձանագրվել է 2-3 անգամ:
ԱX++	Եթե անհամապատասխանությունն արձանագրվել է 3 անգամից ավելի:

2.1.2. Ամփոփ տեղեկատվություն

Պետական բյուջեի կատարող 17 գերատեսչություններում իրականացված ՀՀ 2020թ. պետական բյուջեի կատարման հաշվեքննությունների արդյունքում արձանագրվել և 31.12.20թ. դրությամբ առկա են եղել 171 հատ անհամապատասխանություններ՝ պետական բյուջեի կատարող 12 գերատեսչություններում (աղյուսակ 2):

Հաշվեքննիչ պալատն արձանագրել է 6 հատ առանցքային անհամապատասխանություն, ինչպես նաև 23 հատ այլ անհամապատասխանություններ ՀՀ օրենքների պահանջների հետ, 35 հատ՝ ՀՀ ենթաօրենսդրական պահանջների հետ և 14 հատ՝ պայմանագրային պահանջների հետ: Նշված տեղեկատվությունն ըստ ոլորտային բաշխման ներկայացված է աղյուսակ 3-ում:

Աղյուսակ 2. Անհամապատասխանությունների վերաբերյալ ամփոփ տեղեկատվություն՝ ըստ կատարող գերատեսչությունների

N	Կատարող գերատեսչության անվանումը	Անհամապատասխանությունների քանակ (հատ)
1	ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարություն (ԿԳՄՍՆ)	44
2	ՀՀ արտակարգ իրավիճակների նախարարություն (ԱԳՆ)	28
3	Գիտության կոմիտե (ԳԿ)	19
4	Ջրային կոմիտե (ՋԿ)	17
5	ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարություն (ԷՆ)	16
6	ՀՀ տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն (ՏԿԵՆ)	13
7	ՀՀ առողջապահության նախարարություն (ԱՆ)	9
8	ՀՀ արտաքին գործերի նախարարություն (ԱԳՆ) (գաղտնի)	9
9	ՀՀ վարչապետի աշխատակազմ (ՎԱ)	7
10	ՀՀ ոստիկանություն (Ոստ)	5
11	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության սոցիալական ապահովության ծառայություն (ՍԱԾ)	2
12	ՀՀ դատական դեպարտամենտ (ԴԴ)	2
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		171

Աղյուսակ 3. Անհամապատասխանությունների վերաբերյալ ամփոփ տեղեկատվություն՝ ըստ ոլորտների և նշանակալիության

	Ոլորտ	Անհամապատասխանությունների քանակ (հատ)				
		Ա1	Ա2	Ա3	Ա4	Ընդամենը
1	Գնումներ	-	10	14	2	26
2	Աշխատանքային հարաբերություններ	-	8	7	-	15
3	Սուբսիդավորում - Ջրային տնտեսություն	1	-	4	4	9
4	Տրանսպորտ	3	-	2	-	5

5	Դրամաշնորհներ	-	-	1	4	5
6	Կրթություն	1	-	2	-	3
7	Կառավարչական հարաբերություններ	-	-	3	-	3
8	Այլ	-	5	3	4	12
	ԸՆԴԱՄԵՆԸ	6	23	35	14	78

2.1.3. Հայտնաբերված անհամապատասխանություններ

Սուբսիդավորում – Ջրային տնտեսություն

ՏԿԵՆ ՋԿ-ում հաշվեքննությամբ արձանագրված փաստեր

2.1.3.1. (Ա1++) Արձանագրվել են պետական բյուջեից տրամադրված սուբսիդիայի գումարների ոչ նպատակային օգտագործման դեպքեր, օրինակ՝

- Թալին ՋՕԸ-ն սուբսիդիան ուղղել է կապիտալ ակտիվների ձեռք բերմանը, ինչն արգելված է ՀՀ օրենսդրությամբ (ՀՀ կառավարության 23.12.03թ. N1937-Ն որոշման հավելվածի 3-րդ կետը):

- «Արագածոտն» ՋՕԸ-ն սուբսիդիայի պայմանագրով՝ գարնան նախապատրաստական աշխատանքների ավարտական կատարողական ակտերի հիման վրա վճարում կատարելու համար նախատեսված 6,359.1 հազ. դրամ գումարն ուղղել է էլեկտրաէներգիայի պարտքի մարմանը (ՋԿ-ի և «Արագածոտն» ՋՕԸ-ի միջև պետական բյուջեից սուբսիդիայի տրամադրման 17.08.20թ. կնքված N118 պայմանագրի 1.1 կետը):

- «Սյունիք» ՋՕԸ-ն 2020թ. փետրվար ամսին առաջացած 14,206.6 հազ. դրամ հարկային պարտավորությունների մասով պարտքի մարման համար նախատեսված սուբսիդիայի գումարն ուղղել է նախորդ տարիների հարկային պարտավորությունների պարտքի մարմանը (ՋԿ-ի և «Սյունիք» ՋՕԸ-ի միջև պետական բյուջեից սուբսիդիայի տրամադրման 08.04.20թ. կնքված պայմանագրի 1.1 կետը):

- Պայմանագրով սուբսիդիայի գումարները հատկացվել են ընթացիկ տարվա երեք ամիսներին առաջացած կրեդիտորական պարտքի մարման նպատակով: Մինչդեռ, փաստացի 6 ՋՕԸ-եր գումարներն ուղղել են նախորդ տարիներին գոյացած 21,986.6 հազ. դրամի չափով Սինխրոն ՍՊԸ-ի չմարված կրեդիտորական պարտքերի մարմանը և 54,727.6 հազ. դրամ՝ նախկին տարիների հարկային տույժ և տուգանքի մարմանը (ՋԿ-ի և ՋՕԸ-երի միջև կնքված պայմանագրերի 1.1.2 կետը):

2.1.3.2. (Ա3) ՀՀ կառավարության որոշմամբ ջրօգտագործող ընկերությունների (ՋՕԸ) ֆինանսական ճեղքվածքը գնահատվել է 8,114,468.9 հազ. դրամ, իսկ ՀՀ պետական բյուջեից ոռոգման համակարգի առողջացմանն աջակցության չափաքանակը

հաշվարկվել է յուրաքանչյուր ԶՕԸ-ի համար տվյալ ֆինանսական ճեղքվածքի 22.1%-ի չափով: Մինչդեռ, ԶՕԸ-երի կողմից հաստատված ֆինանսական հոսքերի կանխատեսումների համաձայն, ֆինանսական ճեղքվածքը կազմել է 7,471,725.0 հազ. դրամ կամ 642,743.9 հազ. դրամով պակաս: Արդյունքում՝ հիմք ընդունելով 22.1%-ի չափով ճեղքվածքի մարման հաշվարկը, տվյալ ֆինանսական աջակցության չափը 142,046.4 հազ. դրամով գերազանցել է հաստատված ճեղքվածքի մեծության նշված տոկոսից գոյացած գումարը (*ՀՀ կառավարության 02.07.20թ. N1144-Լ որոշման 2-րդ հավելված*):

2.1.3.3. ԶՕԸ-երը ստացել են ընդհանուր 7,451,816.50 հազ. դրամ պետական ֆինանսական աջակցություն, որը 4,595,808.5 հազ. դրամով (7,451,816.50-2,856,008.0) ավելի է ՀՀ 2018-2020թթ. պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրով և ՀՀ 2020թ. պետական բյուջեով նախատեսված՝ ֆինանսական աջակցության չափաքանակից:

2.1.3.4. **(U3++)** Արձանագրվել են ՀՀ պետական բյուջեից իրավաբանական անձանց սուբսիդիայի տրամադրման մասին պայմանագրում պարտադիր ներառման ենթակա մի շարք դրույթների (արտադրվող, ներմուծվող կամ արտահանվող ապրանքի, կատարվող աշխատանքի, մատուցվող ծառայության նվազագույն շահավետ գին, պայմանագրի շրջանակներում արտադրման, ներմուծման կամ արտահանման ենթակա ապրանքների, կատարման ենթակա աշխատանքների, մատուցման ենթակա ծառայությունների առավելագույն քանակ և դրա փոփոխման պայմաններ) չներառման դեպքեր (*ՀՀ կառավարության 24.12.03թ. N1937-Ն որոշման 8-րդ կետի «ե» ենթակետ*):

2.1.3.5. **(U4)** Արձանագրվել են աշխատանքների հանձնման-ընդունման ակտերի չներկայացման դեպքեր (*ԶԿ-ի և ԶՕԸ-երի միջև կնքված պայմանագրի 5.2-րդ կետ*):

2.1.3.6. **(U4++)** Արձանագրվել են աշխատանքների հանձնման-ընդունման ակտերում աշխատանքների կատարման ժամանակահատվածների ոչ ճշգրիտ ներկայացման (նախորդների փոխարեն ընթացիկ ամսվա նշումներ), թերություններով կազմված հայտ-գրությունների ընդունման և դրանց հիման վրա սուբսիդիայի գումարների ամբողջությամբ փոխանցման, դրանց ծախսման ուղղությունների վերաբերյալ մեկամսյա ժամկետում սահմանված հաշվետվությունների չներկայացման դեպքեր (*ԶԿ-ի և «Զրառ» ՓԲԸ-ի միջև 22.01.20թ. կնքված N1-Ա պայմանագրի 3-րդ և 5-րդ կետեր*):

2.1.3.7. **(U4++)** Արձանագրվել են գարնան նախապատրաստական աշխատանքների իրականացման համար նյութածախսի կատարման նպատակով ԶՕԸ-երին 30%-ի չափով նախնական վճարի վճարման պահանջի չպահպանման դեպքեր (46,351.0 հազ. դրամի չափով պակաս վճարման փաստեր են արձանագրվել

10, իսկ 17,315.4 հազ. դրամի չափով ավելի վճարման փաստեր՝ 2 դեպքում) (*Հարկացված սուբսիդիայի գումարների բաշխման նպատակով կնքված պայմանագրերի 1.1.1-րդ կետը*):

2.1.3.8. **(Ա3)** ՋԿ-ն չի ապահովել ՋՕԸ-երի գործունեությունը համակարգող կանոնակարգող խորհրդին վերապահված՝ ՋՕԸ-երին տրամադրվող ֆինանսական աջակցության չափաքանակի ու դրանց օգտագործման արդյունավետության քննարկման գործառույթի իրականացումը (*ՀՀ կառավարության 17.10.02թ. N 1678-Ն որոշման 2-րդ հավելվածի 7-րդ կետի 4-րդ ենթակետը*):

Ծանոթություն: ՀՀ կառավարության 28.02.19թ. N170-Ն որոշմամբ 30.12.19թ. դադարեցվել է «Ջրային տնտեսության ծրագրերի իրականացման գրասենյակ» պետական հիմնարկի գործունեությունը: Վերջինիս կողմից մինչև վերոնշյալ որոշման ուժի մեջ մտնելը կնքված և դեռևս գործողության մեջ գտնվող՝ Համաշխարհային բանկի և այլ միջազգային կազմակերպությունների ֆինանսավորմամբ իրականացվող վարկային և դրամաշնորհային համաձայնագրերով նախատեսված գործառույթները շարունակել են իրականացվել Հայաստանի տարածքային զարգացման հիմնադրամի կողմից: Արդյունքում, չնայած մի շարք ծրագրերի կատարող նշվում է ՋԿ-ն, դրանք փաստացի իրականացվում են Հիմնադրամի կողմից: Անհրաժեշտություն է առաջանում հստակեցնել ՋԿ-ի և Հիմնադրամի լիազորությունների շրջանակը, որպեսզի հաղթահարվեն նաև հաշվեքննության իրականացման համար առաջացող սահմանափակումները:

Տրանսպորտ

ՏԿԵՆ-ում հաշվեքննությամբ արձանագրված փաստեր

2.1.3.9. **(Ա1++)** Արձանագրվել է, որ որպես միջպետական նշանակության դասակարգված ավտոճանապարհներից. ա) 387կմ-ը, որոնց պահպանության համար հաշվարկվել են 385,478.30 հազ. դրամի կատարողականներ, հանրապետական նշանակության են և դրանց պահպանման համար կատարողականների գները գերազանցում են հանրապետական նշանակության ավտոճանապարհների համար ընկերությունների առաջարկած գները 93,859.00 հազ. դրամով, բ) 167.8կմ-ը տեղական նշանակության ճանապարհներ են, որոնց կատարողականներով հաշվարկված գները գերազանցում են տեղական ճանապարհների գները 82,938.2 հազ. դրամով, գ) 30.5կմ-ը, որոնց պահպանման համար վճարվել է 17,337.20 հազ. դրամ, դաշտամիջյան ճանապարհներ են, որոնց պահպանման աշխատանքներ ՀՀ օրենսդրությամբ նախատեսված չեն և չեն իրականացվում:

2.1.3.10. **(Ա1)** Արձանագրվել է, որ որպես հանրապետական նշանակության դասակարգված ավտոճանապարհներից. ա) 569.3 կմ-ը մարզային նշանակության ճանապարհներ են, որոնց պահպանության համար կատարողականներով հաշվարկվել է 692,041.0 հազ. դրամ, բ) 58.7 կմ-ը դաշտամիջյան ճանապարհներ են, որոնց պահպանության համար կատարողականներով հաշվարկվել է 44,476.80 հազ. դրամ, մինչդեռ ՀՀ օրենսդրությամբ այդ ճանապարհների պահպանություն չի նախատեսվում, գ) 7.6 կմ-ը քաղաքի փողոց է, որի պահպանության համար կատարողականներով հաշվարկվել է 9,807.7 հազ. դրամ:

(«Ավտոմոբիլային ճանապարհների մասին» ՀՀ օրենքի 3-րդ հոդվածի 6-9-րդ մասերի պահանջների և ՀՀ կառավարության 13.02.14թ. N265-Ն որոշմամբ սահմանված ՀՀ ընդհանուր օգտագործման պետական ավտոմոբիլային ճանապարհների ցանկում որոշ ճանապարհների ըստ նշանակության դասակարգման միջև անհամապատասխանություններ):

2.1.3.11. **(Ա1)** Հ38, Հ30-Թթուջուր-Նավուր-Հ36 40.1 կմ ճանապարհահատվածի խումբը, առանց այդ հատվածում հիմնական, միջին նորոգում կամ վերակառուցում իրականացնելու, «վատ»-ից բարձրացվել է «բավարար»-ի, վճարումները շարունակել են կատարվել ավելի բարձր՝ «բավարար» պահպանման մակարդակի գներով, որոնց տարբերությունը կազմում է 25,657.68 հազ. դրամ (*ՀՀ կառավարության 04.11.10թ. N1419-Ն որոշման հավելվածի 11-րդ կետ*):

2.1.3.12. **(Ա3+)** Գյումրի, Վանաձոր և Վաղարշապատ քաղաքների տարածքներում գտնվող՝ ՀՀ ընդհանուր օգտագործման միջպետական և հանրապետական նշանակության ավտոմոբիլային ճանապարհների մաս հանդիսացող հատվածների երթևեկելի մասի ծածկի ընթացիկ նորոգման և ձմեռային պահպանության աշխատանքները չեն ներառվել 2020թ. ձմեռային և ընթացիկ պահպանման աշխատանքների համաձայնագրերում և այդ ճանապարհահատվածների պահպանությունն իրականացվել է համայնքների կողմից: Մինչդեռ, ՀՀ օրենսդրության համաձայն, այդ աշխատանքներն իրականացվում են ՏԿԵՆ-ի կողմից (*ՀՀ կառավարության 13.02.14թ. N265-Ն որոշման 4-րդ կետի 2-րդ մաս*):

2.1.3.13. **(Ա3)** Արձանագրվել է, որ պայմանագրում ներառվել են 117,696 քմ 5սմ հաստությամբ խոշորահատիկ ասֆալտբետոնյա շերտի կառուցման 893,189.25 հազ. դրամի չափով աշխատանքներ: Մինչդեռ, ՀՀ շինարարական նորմերը (ՀՀՇՆ) նախատեսում են, որ ճանապարհային պատվածքի կոնստրուկտիվ շերտի՝ խոշորահատիկ ասֆալտբետոնե շերտի բարձրությունը պետք է նշանակվի հաշվարկով, սակայն ոչ պակաս *ճսմ-ից* (*ՀՀՇՆ IV-11.05.02-99-ի 8.14-րդ կետ և 31-րդ աղյուսակ*):

Կրթություն

ԿԳՄՄՆ-ում հաշվեքննությամբ արձանագրված փաստեր

2.1.3.14. **(U1++)** 1146-12003 «Միջնակարգ ընդհանուր հանրակրթություն» միջոցառման շրջանակներում 101 դպրոցների 28,827 աշակերտների համար 2020թ. տարեկան ֆինանսավորումը ԿԳՄՄՆ հաշվարկներով կազմել 8,476,580.3 հազ. դրամ, մինչդեռ ՀՀ օրենսդրությամբ նախատեսված բանաձևի կիրառությամբ Հաշվեքննիչ պալատի կողմից իրականացված վերահաշվարկի համաձայն, ֆինանսավորումը պետք է կազմեր 5,994,043.2 հազ. դրամ կամ 2,482,537.7 հազ. դրամով պակաս: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է եղել սահմանված գործակիցների սխալ կիրառմամբ (Սգ 2-ում՝ 1.2 և 1.6653 գործակիցները կիրառվել են համատեղ), ինչպես նաև «Ավագ դպրոցներ» և «Առանձին գործող ավագ դպրոցներ» հասկացությունների սահմանումների անհստակությամբ: Իսկ 8 դպրոցների 709 աշակերտների համար 2020թ. տարեկան ֆինանսավորումը կազմել է 203,817.2 հազ. դրամ, իսկ Հաշվեքննիչ պալատի հաշվարկներով՝ 242,065.2 հազ. դրամ կամ առկա է եղել թերֆինանսավորում 38,248.0 հազ. դրամի չափով:

2.1.3.15. **(U3+)** «Արտաշատի ավագ դպրոց» ՊՈԱԿ-ի տարեկան ֆինանսավորման գումարը հաշվարկվել է 84,730.7 հազ. դրամ, իսկ Հաշվեքննիչ պալատի հաշվարկներով այն պետք է կազմեր 52,053.2 հազ. դրամ, տարբերությունը՝ 32,677.5 հազ. դրամ: ԿԳՄՄՆ-ն «Արտաշատի ավագ դպրոց» ՊՈԱԿ-ի ֆինանսավորման հաշվարկներում կիրառել է *բարձրլեռնային* բնակավայրերի համար սահմանված գործակից:

2.1.3.16. **(U3+)** «Երևանի N57 հիմնական դպրոց» և «Երևանի Վ. Թեքեյանի անվան N92 դպրոց» ՊՈԱԿ-ներն ավագ դպրոցի մակարդակներ չունեն, սակայն աշակերտների թվով և ֆինանսավորմամբ ներառվել են «Միջնակարգ ընդհանուր հանրակրթություն» միջոցառման մեջ:

(ՀՀ կառավարության 24.08.06թ. N1262-Ն որոշում, ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարի 31.01.20թ. N73-Ա/2 հրաման):

Աշխատանքային հարաբերություններ

2.1.3.17. **(U2++)** Արձանագրվել է, որ ԷՆ-ում քաղաքացիական ծառայության պաշտոնը թափուր մնալուց հետո ՀՀ օրենսդրությամբ նախատեսված ժամկետում (3 ամսվա ընթացքում) մրցույթ չի հայտարարվել: 08.01.20թ. հաստատված ԷՆ-ի հաստիքացուցակով նախատեսվել է 446 հաստիք, որից 75-ը եղել է թափուր, որից 61-ը 01.12.20թ. դրությամբ մնացել է թափուր: 01.12.20թ. դրությամբ հաստիքների թիվը

դարձել է 449, որից 95-ը եղել է թափուր: Ավելին, *արտահասարիքային* պայմանագրերով 9 աշխատակիցներ են ընդունվել աշխատանքի այն դեպքում, երբ նույն պաշտոններով առկա էին թափուր հաստիքներ: (*«Քաղաքացիական ծառայության մասին» ՀՀ օրենքի 10-րդ հոդվածի 1-ին մաս*):

2.1.3.18. **(U2++)** Արձանագրվել է ՀՀ օրենսդրության պահանջի չպահպանման դեպք առ այն, որ աշխատավարձը յուրաքանչյուր ամիս հաշվարկվում և աշխատանքային օրերին վճարվում է աշխատողին *ամսական առնվազն մեկ անգամ* մինչև հաջորդ ամսվա 15-ը: Հայաստանի խաղողագործության և գինեգործության հիմնադրամի 2020թ. հաստիքացուցակը ձևավորվել է 26.02.20թ., իսկ մինչ այդ աշխատակիցներն աշխատել են նախկինում ձևավորված հաստիքացուցակի համաձայն, սակայն չեն վճարվել: Փոխարենը, աշխատակիցները 2020թ. հունվար-մարտ ամիսների աշխատավարձը ստացել են 2020թ. ապրիլ ամսին (*ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքի 192-րդ հոդվածի 1-ին մաս*):

2.1.3.19. **(U2)** ՀՀ օրենսդրության համաձայն, աշխատավարձի ֆոնդի տնտեսված միջոցներից պետական ծառայողը հատուկ առաջադրանքների և (կամ) որակյալ աշխատանքի կատարման համար պարգևատրվում է *մինչև* մեկ ամսվա պաշտոնային դրույքաչափով: Արձանագրվել է որ ՎԱ-ի կողմից աշխատավարձի ֆոնդի տնտեսված միջոցներից հատկացված պարգևատրման ժամանակ, ՀՀ վարչապետի 25.12.20թ. N1428-Ա որոշմամբ բարեխիղճ աշխատանքի համար խրախուսված որոշ աշխատակիցների պարգևատրման գումարը գերազանցել է մեկ ամսվա պաշտոնային դրույքաչափը (*«Պետական պաշտոններ և պետական ծառայության պաշտոններ զբաղեցնող անձանց վարձատրության մասին» ՀՀ օրենքի 22-րդ հոդված*):

2.1.3.20. **(U3)** ԱԻՆ-ում հաշվեքննությամբ արձանագրվել է առանձին խնդիրների իրականացման համար պետական մարմինների կողմից փորձագետի ներգրավման առավելագույն թիվը մարմնի ընդհանուր հաստիքների թվի 5%-ը չգերազանցելու պահանջի չպահպանման դեպք (*ՀՀ կառավարության 02.08.16թ. N878-Ն որոշման 4-րդ կետ*):

2.1.3.21. **(U3++)** ԱԻՆ-ում հաշվեքննությամբ արձանագրվել են առանձին խնդիրների իրականացման համար պետական մարմինների կողմից ներգրավված փորձագետների պաշտոնային դրույքաչափերը նախատեսվածից ավելի բարձր սահմանելու դեպքեր (*ՀՀ կառավարության 02.08.16թ. N878-Ն որոշման 3-րդ կետ*):

2.1.3.22. **(U3)** ԱԻՆ-ում հաշվեքննությամբ արձանագրվել է մարմնի ղեկավարի կողմից ՀՀ օրենսդրությամբ պահանջվող՝ ծառայության առանձնահատուկ պայմանների հաշվառման և փաստաթղթավորման կարգի չհաստատման դեպք (*ՀՀ կառավարության 26.09.19թ. N1278-Ն որոշման 3-րդ կետի 3-րդ ենթակետ*):

2.1.3.23. **(U2++)** ԱԻՆ-ում հաշվեքննությամբ արձանագրվել են որակյալ աշխատանքի կատարման համար ծառայողին սահմանված չափից (մինչև մեկ ամսվա պաշտոնային դրույքաչափ) ավելի մեծ (մինչև 200%) չափով պարգևատրման դեպքեր (*«Պետական պաշտոններ և պետական ծառայության պաշտոններ զբաղեցնող անձանց վարձատրության մասին» ՀՀ օրենքի 22-րդ հոդվածի 9-րդ և 10-րդ մասեր*):

2.1.3.24. **(U3++)** 2020թ. «Տեխնիկական անվտանգության ազգային կենտրոն» ՊՈԱԿ-ում գործել է ԱԻ նախարարի 29.05.19թ. N509-Ա հրամանով հաստատված հաստիքացուցակը՝ 75 հաստիքային միավորով: ԱԻ նախարարի 24.06.20թ. N723-Ա հրամանի համաձայն, հաստիքացուցակում կատարվել են փոփոխություններ, և նախատեսվել է 57 հաստիքային միավոր: Արձանագրվել է, որ մինչև 24.06.20թ.՝ 36, իսկ այնուհետև՝ 22 աշխատակիցներ փաստացի աշխատել են ԱԻՆ ճգնաժամային կառավարման կենտրոնում, որի համար գործուղման կամ աշխատակիցների փոխադրման հրաման կամ որևէ այլ իրավական հիմք առկա չի եղել: Մինչև 24.06.20թ. ՊՈԱԿ-ը փաստացի ունեցել է 125, իսկ հաջորդ 6 ամիսներին՝ 110 աշխատակից: Արդյունքում, 2020թ. ընթացքում ՊՈԱԿ-ում առկա է եղել հաստիքացուցակով նախատեսվածից միջինը 52-ով ավելի հաստիք (*ՀՀ կառավարության 29.12.05թ. N2334-Ն որոշում*):

2.1.3.25. **(U3+)** Արձանագրվել են ԱԻՆ-ի ծառայողին հասանելիք համազգեստները սահմանված ժամկետից մի քանի ամիս ուշ տրամադրման դեպքեր (*ՀՀ կառավարության 10.08.17թ. և 30.04.20թ. N979-Ն և N 668-Լ որոշումներ*):

2.1.3.26. **(U3)** ԱՆ-ն սահմանված 180 հաստիքային միավորի փոխարեն տարվա ընթացքում ունեցել է 190-200-ը, միջին տարեկանը՝ 196.75 կամ սահմանվածից 16.75 հաստիքային միավորով ավելի հաստիք (*ՀՀ վարչապետի 06.02.20թ. N155-Ա որոշում, ՀՀ վարչապետի 11.06.18թ. N706-Ա որոշման 1-ին հավելված*):

2.1.3.27. **(U2)** ԱԻՆ-ը չպահպանելով «Փրկարար ծառայության մասին» ՀՀ օրենքի 48-րդ հոդվածի պահանջը, և ղեկավարվելով «Պետական պաշտոններ և պետական ծառայության պաշտոններ զբաղեցնող անձանց վարձատրության մասին» ՀՀ օրենքով, փրկարար ծառայողներին գիշերային ժամերի համար չի վարձատրել:

Գնումներ

2.1.3.28. **(U2++)** ԷՆ-ում, ԿԳՄՄՆ-ում և ԳԿ-ում իրականացված հաշվեքննությունների արդյունքում արձանագրվել են տարեկան գնումների պլանով նախատեսված ծառայությունների մասով գնում չհայտարարելու, պայմանագիր չկնքելու, նախորդ տարիներին կնքված պայմանագրերի հիման վրա

ծառայություններից օգտվելը շարունակելու, գնումների մասին օրենսդրության շրջանցմամբ, առանց մրցույթի քաղաքացիաիրավական պայմանագրերի կնքման դեպքեր («Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի 2-րդ հոդվածի 1-ին կետի «գ» ենթակետ, 3-րդ և 4-րդ կետեր):

2.1.3.29. **(U4+)** Արձանագրվել են գնման պայմանագրերը միակողմանիորեն լուծելու և 11 մլն դրամի չափով պայմանագրի/որակավորման ապահովման գումար չգանձելու դեպքեր (ՀՀ ոստիկանության և «Գոեգգոեստրոն» ՍՊԸ-ի հետ կնքված ՀՀՈ ԳՀԾՁԲ-ՇԵՆԲ-2020/Ա-36 պայմանագիր, ՀՀ կառավարության 04.05.17թ. N526-Ն որոշում):

2.1.3.30. **(U4++)** Արձանագրվել են գնման պայմանագրով սահմանված ժամկետներում ապրանքների չմատակարարման, այդ դեպքերում 669.0 հազ. դրամի չափով տույժերի չգանձման դեպքեր (ՀՀ ոստիկանության և «Պահապան» ՍՊԸ-ի հետ 21.02.20թ. կնքված ՀՀՈ ԳՀԱՊՁԲ-2020-ՈՍ/ՀԱՆԴԵՐՁԱՆԲ-31-1 և 21.02.20թ. ՀՀՈ ԳՀԱՊՁԲ-2020-ՈՍ/ՀԱՆԴԵՐՁԱՆԲ-32-1 պայմանագրեր):

2.1.3.31. **(U3)** ԷՆ-ում հաշվեքննությամբ արձանագրվել է կանխավճարի չափը պայմանագրով 50% սահմանելու դեպք այն պարագայում, երբ ՀՀ օրենսդրության համաձայն այն չէր կարող գերազանցել ընտրված մասնակցի առաջարկած գնի 25%-ը (ՀՀ կառավարության 04.05.17թ. N526-Ն որոշման 32-րդ կետի 5-րդ ենթակետ):

2.1.3.32. **(U2)** ԷՆ-ում հաշվեքննությամբ արձանագրվել է ՀՀ օրենսդրության պահանջի չպահպանման դեպք առ այն, որ պայմանագրով պատվիրատուի կողմից կանխավճար հատկացվելու պայման նախատեսվելու դեպքում ընտրված մասնակիցը նախապես պատվիրատուին է ներկայացնում կանխավճարի ապահովում՝ կանխավճարի չափով, բանկային երաշխիքի ձևով («Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի 35-րդ հոդվածի 3-րդ մաս):

2.1.3.33. **(U3)** ԷՆ-ում հաշվեքննությամբ արձանագրվել է, որ ՀՀ օրենսդրությամբ չնախատեսված դեպքում պայմանագրով սահմանվել է կանխավճարի հատկացման պայման (ՀՀ կառավարության 04.05.17թ. N526-Ն որոշման 56-րդ կետի 6-րդ ենթակետ):

2.1.3.34. **(U3)** ԷՆ-ում հաշվեքննությամբ արձանագրվել է դեպք, երբ գնման հայտը չի ներառել կանխավճարի հատկացման հնարավորություն և առավելագույն չափ, իսկ հրավերը՝ կանխավճարի հատկացման և դրա առավելագույն չափ (ՀՀ կառավարության 04.05.17թ. N526-Ն որոշման 21-րդ կետի 1-ին ենթակետի «է» պարբերություն):

2.1.3.35. **(U2++)** ԿԳՄՄՆ-ում և ԳԿ-ում իրականացված հաշվեքննությունների արդյունքում արձանագրվել են դեպքեր, երբ մինչև պայմանագիր կնքելը պատվիրատուն տեղեկագրում չի հրապարակել հայտարարություն պայմանագիր կնքելու որոշման մասին կամ հրապարակել է սահմանված ժամկետից (մինչև ընտրված մասնակցի

մասին որոշման ընդունմանը հաջորդող առաջին աշխատանքային օրը) ուշ («Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի 10-րդ հոդվածի 1-ին մաս):

2.1.3.36. (**U2++**) ԿԳՄՍՆ-ում, ԳԿ-ում և ՍԱԾ-ում իրականացված հաշվեքննությունների արդյունքում արձանագրվել են դեպքեր, երբ պատվիրատուն տեղեկագրում չի հրապարակել կնքված պայմանագրի մասին հայտարարությունը կամ հրապարակել է սահմանված ժամկետից (պայմանագիրը կնքվելուն հաջորդող առաջին աշխատանքային օրը) ուշ («Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի 11-րդ հոդվածի 1-ին մաս):

2.1.3.37. (**U2++**) ԿԳՄՍՆ-ում հաշվեքննությամբ արձանագրվել են դեպքեր, երբ պատվիրատուն չի պահպանել գնման նպատակով կատարված գործողությունների և դրանց հիմքերի վերաբերյալ էլեկտրոնային փաստաթղթերի պահպանումն ապահովելու պահանջը («Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի 9-րդ հոդվածի 3-րդ մաս):

2.1.3.38. (**U2+**) ԳԿ-ում և ԱԻՆ-ում իրականացված հաշվեքննությունների արդյունքում արձանագրվել են դեպքեր, երբ գնումների գործընթացում մրցութային ընթացակարգեր չեն կազմակերպվել, պայմանագրերի հանձնման-ընդունման գործառույթը չի կազմակերպվել էլեկտրոնային համակարգի միջոցով և էլեկտրոնային գնումների համակարգում բացակայել են պատասխանատու ստորաբաժանման կողմից էլեկտրոնային ստորագրությամբ հաստատված եզրակացությունները և հանձնման-ընդունման արձանագրությունները («Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի 22-րդ հոդված, 23-րդ հոդվածի 4-րդ մաս, ՀՀ կառավարության 04.05.17թ. N526-Ն որոշում):

2.1.3.39. (**U3++**) ԱԻՆ-ում հաշվեքննությամբ արձանագրվել են էլեկտրոնային եղանակով իրականացվող գնումների դեպքում պայմանագրի կատարման արդյունքի ընդունման հետ կապված սահմանված գործողություններն էլեկտրոնային գնումների համակարգի միջոցով չիրականացնելու դեպքեր (ՀՀ կառավարության 04.05.17թ. N526-Ն որոշման 110-րդ կետ):

2.1.3.40. (**U3++**) ԿԳՄՍՆ-ում հաշվեքննությամբ արձանագրվել են ՀՀ օրենսդրության պահանջի չպահպանման դեպքեր առ այն, որ քարտուղարը [մեկ անձից գնումներ կատարելու] ընթացակարգը թղթային եղանակով կազմակերպելու դեպքում (գնումների մասին հայտարարության և հրավերի կամ նախաորակավորման մասին հայտարարության տեքստերը հաստատվելու օրվան հաջորդող երկու աշխատանքային օրվա ընթացքում) հրավերն *էլեկտրոնային* եղանակով ուղարկում է տվյալ գնման ընթացակարգի հնարավոր մասնակցին (մասնակիցներին) (ՀՀ կառավարության 04.05.17թ. N526-Ն որոշման 34-րդ կետի 2-րդ ենթակետ):

2.1.3.41. (**U2, U3**) ՀՀ-ում «COVID-19» համավարակի կանխարգելմանն ուղղված պատվաստանյութի ձեռքբերման նպատակով բյուջետային միջոցների հաշվին կատարվել է 890.0 հազ. դրամի չափով ծախս, որը հաշվետու ժամանակահատվածում, ԱՆ-ի կողմից որպես փաստացի ծախս չի հաշվեգրվել:

Կատարված ծախսը ձևակերպվել է որպես կանխավճար՝ 2021թ. ընթացքում անհրաժեշտ քանակի պատվաստանյութեր ձեռքբերելու նպատակով: Արդյունքում, պետական բյուջեի միջոցների հաշվին գնումն իրականացվել է «Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի և ոլորտը կարգավորող համապատասխան օրենսդրական և ենթաօրենսդրական ակտերի պահանջները չպահպանելով:

Դրամաշնորհներ

2.1.3.42. **(Ա3++)** Արձանագրվել է, որ ԿԳՄՄՆ-ն ֆեդերացիաների հետ «ՀՀ առաջնություններին և միջազգային միջոցառումներին մասնակցության ապահովման համար մարզիկների նախապատրաստում և առաջնությունների անցկացում» միջոցառման շրջանակներում դրամաշնորհային պայմանագրերը կնքել է առանց սահմանված կարգով պահանջվող մրցույթների (*ՀՀ կառավարության 24.12.03թ. N1937-Ն որոշման հավելվածի 3-րդ գլուխ*):

2.1.3.43. **(Ա4++)** Արձանագրվել է, որ ԿԳՄՄՆ-ն ֆեդերացիաներում չի իրականացրել սահմանված կարգով մոնիթորինգ և չի վերահսկել գնումների գործընթացը՝ համաձայն կնքված պայմանագրերի (*ԿԳՄՄՆ-ի և ֆեդերացիաների միջև կնքված դրամաշնորհային պայմանագրերի 2.4.7-րդ կետ*):

2.1.3.44. **(Ա4)** Արձանագրվել է դրամաշնորհային պայմանագրով նախատեսված՝ ծրագրի (առանձին միջոցառումների) իրականացման մոնիթորինգի պարտականության չկատարման դեպք (*ՎԱ-ի և «Հանրային կապերի և տեղեկատվական կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի միջև 08.01.20թ. կնքված «Դրամաշնորհի ձևով տրամադրվող ֆինանսական աջակցության գումարների օգտագործման մասին» պայմանագրի 2.3.1-րդ կետ*):

2.1.3.45. **(Ա4+)** Արձանագրվել են դրամաշնորհային պայմանագրով նախատեսված հետևյալ պահանջների չկատարման դեպքեր՝ ա) յուրաքանչյուր ամսվա հաշվետվությունը հաստատելուց հետո և կազմակերպության կողմից հաջորդ ամսվա հայտ ներկայացնելու դեպքում, 5 աշխատանքային օրվա ընթացքում ծրագրերի կատարման գրասենյակն իրականացնում է հաջորդ ամսվա համար կանխավճարային վճարում, բ) յուրաքանչյուր ամսվա վճարումները նվազեցվում են նախորդ ամսվա անընդունելի ծախսի կամ չօգտագործված գումարի մասով (*ՎԱ-ի և «Ձեռնարկությունների ինկուբատոր հիմնադրամի», «Ներդրումների աջակցման կենտրոն հիմնադրամի», «Հայաստանի պետական հետաքրքրությունների ֆոնդ» ՓԲԸ-ի միջև կնքված դրամաշնորհի հատկացման պայմանագրերի 3.6-րդ և 3.8-րդ կետեր*):

Կառավարչական հարաբերություններ

ԱԽՆ-ում հաշվեքննությամբ արձանագրված փաստեր

2.1.3.46. **(Ա3)** Կանոնադրական պահանջի համաձայն, «Տեխնիկական անվտանգության ազգային կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի (այսուհետև՝ ՊՈԱԿ) խորհրդի նիստերը պետք է գումարվեին տարեկան առնվազն չորս անգամ: Մինչդեռ, արձանագրվել է, որ խորհուրդը փաստացի գոյություն չի ունեցել, չի եղել որևէ արձանագրություն խորհրդի կողմից նիստեր գումարելու վերաբերյալ, ինչի հետևանքով խորհուրդը փաստացի չի իրականացրել կանոնադրությամբ իրեն վերապահված գործառույթներն ու լիազորությունները, այդ թվում՝ տնօրենի գործունեության նկատմամբ ընթացիկ վերահսկողությունը, շահույթի տնօրինման ուղղությունների սահմանումը և ՊՈԱԿ-ի գործունեությունը կանոնակարգող ներքին փաստաթղթերի հաստատումը, չեն քննարկվել և հաստատվել ՊՈԱԿ-ի տարեկան հաշվեկշիռը, տնօրենի և ՊՈԱԿ-ի տարեկան հաշվետվությունները, հավանության չեն արժանացել ՊՈԱԿ-ի կառուցվածքը, ստորաբաժանումների կանոնադրությունները և այլն (*ՀՀ կառավարության 29.12.05թ. N2334-Ն որոշման 18-րդ և 26-րդ կետեր*):

2.1.3.47. **(Ա3)** Կանոնադրական պահանջի համաձայն, ՊՈԱԿ-ի գործադիր մարմնի ղեկավարը տնօրենն է, որի գործառույթները է ՊՈԱԿ-ի կառուցվածքի հաստատումը և կառուցվածքային ստորաբաժանումների կանոնադրությունների հաստատումը: Արձանագրվել է, որ ՊՈԱԿ-ի կառուցվածքը չի հաստատվել, գործող ոչ մի կառուցվածքային ստորաբաժանում չի ունեցել հաստատված կանոնադրություն, հետևաբար բացակայել են ստորաբաժանումների կողմից իրականացվող գործառույթների հստակ սահմանման, իրավունքների և պատասխանատվությունների տարանջատման իրավական հիմքերը (*ՀՀ կառավարության 29.12.05թ. N2334-Ն որոշման 34-րդ կետ*):

Այլ

2.1.3.48. **(Ա3)** ԳԿ-ում հաշվեքննությամբ արձանագրվել է կատարող գերատեսչության իրավասության սահմաններում գտնվող չափաբաժիններով միջհոդվածային և միջեռամսյակային վերաբաշխումն առանց սահմանված կարգով Ֆինանսների նախարարությանը ծանուցելու իրականացման դեպք (*ՀՀ կառավարության 26.12.19թ. N1919-Ն որոշման 12-րդ հավելվածի 5-րդ կետ*):

2.1.3.49. **(Ա4)** ԷՆ-ում որևէ ստորաբաժանում լիազորված չի եղել կորոնավիրուսի տնտեսական հետևանքների չեզոքացման հետևանքով տրամադրված վարկերի տոկոսադրույքների սուբսիդավորման ծրագրի մոնիթորինգի

իրականացման համար, չի հաստատվել մոնիթորինգի իրականացման կարգ, չի իրականացվել մոնիթորինգ (էՆ-ի և ֆինանսական կառույցների միջև կնքված պայմանագրի 6.1-րդ կետը):

2.1.3.50. **(Ա4)** Արձանագրվել է պայմանագրով պահանջվող՝ ծրագրի իրականացման նախնական, ընթացիկ և վերջնական արդյունքների համապատասխանության գնահատման նպատակով մոնիթորինգի չիրականացման դեպք (էՆ-ի և Հայաստանի խաղողագործության և գինեգործության հիմնադրամի միջև կնքված պայմանագրի 3-րդ կետը):

2.1.3.51. **(Ա2++)** ՀՀ օրենսդրության համաձայն, առանձնապես վտանգավոր արտադրական օբյեկտ շահագործող անձն իր գործունեության ամբողջ ժամանակահատվածում, ելնելով այն հանգամանքից, որ իր կողմից կատարվող աշխատանքները գործունեության առավել վտանգի աղբյուր են, պարտավոր է պարտադիր կարգով ապահովագրել պատասխանատվության ռիսկերը: Սահմանված պարտադիր ապահովագրման ենթակա առանձնապես վտանգավոր արտադրական օբյեկտների ցանկը սահմանում է ՀՀ կառավարությունը: Արձանագրվել է, որ նշված ցանկը ՀՀ կառավարության կողմից մինչ օրս չի սահմանվել, իսկ կազմակերպություններն իրենց գործունեությունն իրականացրել են առանց պարտադիր ապահովագրություն իրականացնելու («Տեխնիկական անվտանգության ապահովման պետական կարգավորման մասին» ՀՀ օրենքի 20-րդ հոդված):

2.1.3.52. **(Ա3++)** ԱՆ-ի կողմից փորձագետների ներգրավման հետ կապված հարաբերություններն իրականացվել են՝ չպահպանելով ՀՀ օրենսդրության հետևյալ պահանջները՝ ա) Գլխավոր քարտուղարը նախարարի հաստատմանը չի ներկայացրել փորձագետների կողմից իրականացվող աշխատանքների ծրագիրը, որում ներառվում են փորձագետ ներգրավելու դեպքը և հիմնավորումները, աշխատանքների իրականացման ժամանակահատվածը, ակնկալվող արդյունքը, հաշվետվություններ ներկայացնելու ժամկետները, աշխատանքների գնահատման չափանիշները, աշխատանքների գնահատման արդյունքների ամփոփման ժամկետները և այդ աշխատանքները կատարելու համար փորձագետին ներկայացվող պահանջները: Փորձագետ ներգրավելու նպատակով գլխավոր քարտուղարը, նախարարության պաշտոնական կայքում հայտարարություն չի հրապարակել, որտեղ պետք է ներառվեին ծրագրով նախատեսված աշխատանքների համառոտ նկարագիրը, փորձագետ ներգրավելու ժամկետը, փորձագետի պարտականությունները, փորձագետին ներկայացվող պահանջները և այլն: բ) Պետական մարմնի կանոնադրական խնդիրներից բխող կոնկրետ գործառույթի իրականացման ծավալների կտրուկ ավելացման դեպքում փորձագետ ներգրավվում է մինչև մեկ տարի ժամանակահատվածով: ԱՆ-ն 2019թ. հունիս-դեկտեմբեր ամիսներին ներգրավել է 4 փորձագետի, ովքեր մինչև 09.04.21թ. դեռևս աշխատել են (ՀՀ կառավարության 02.08.18թ. N878-Ն որոշում):

2.1.3.53. **(U4+)** ՎԱ-ի կողմից «1003 Հանրային առողջության պահպանում» ծրագրի «11007 ՀՀ-ում կորոնավիրուսային վարակի (COVID-19) ախտորոշման միջոցառումների իրականացում» և 31001 «ՀՀ-ում կորոնավիրուսային վարակի (COVID-19) կանխարգելման, վերահսկման, բուժման նպատակով բժշկական սարքերի ձեռքբերում» միջոցառումների կատարման հաշվեքննությամբ արձանագրվել են մաքսային հայտարարագրերի բացակայության փաստեր (*«Եվրասիական տնտեսական միության մաքսային օրենսգրքի մասին» պայմանագրի 84-րդ հոդվածի 2-րդ կետի 1-ին ենթակետը և 104-րդ հոդվածի 1-ին կետը*):

2.2. Հայտնաբերված խեղաթյուրումների վերաբերյալ տեղեկատվություն

2.2.1. Խեղաթյուրումների վերաբերյալ տեղեկատվության ներկայացման ձևաչափ

Հաշվեքննիչ պալատը ներկայացնում է հայտնաբերված խեղաթյուրումների վերաբերյալ ամփոփ տեղեկատվությունը սույն եզրակացության 2.2.2 բաժնում: Պետական բյուջեի կատարման մակարդակում առանցքային խեղաթյուրումները ներկայացված են անկախ հաշվեքննության կարծիքի «Հաշվեքննության առանցքային հարցեր» բաժնում: Սույն եզրակացության 2.2.3 բաժնում ներկայացված է առանձին կատարող գերատեսչության մակարդակում նշանակալի (խեղաթյուրումների պայմանական նվազագույն շեմը գերազանցող) խեղաթյուրումների վերաբերյալ տեղեկատվություն: Մեր նպատակը չէ սույն եզրակացություն վերաշարադրել հայտնաբերված խեղաթյուրումների վերաբերյալ ամբողջական և հանգամանալից տեղեկատվությունը, քանի որ այն պարունակվում է 2020թ. պետական բյուջեի երեք, վեց, ինը ամիսների և տարեկան կատարման հաշվեքննությունների ընթացիկ եզրակացություններում, որոնք հրապարակված են Հաշվեքննիչ պալատի պաշտոնական կայք-էջի (www.armsai.am) «Ընթացիկ եզրակացություններ» բաժնում (բացառությամբ օրենքով սահմանված գաղտնիք պարունակող ընթացիկ եզրակացությունների):

2.2.2. Ամփոփ տեղեկատվություն

Պետական բյուջեի կատարող 17 գերատեսչություններում իրականացված ՀՀ 2020թ. պետական բյուջեի կատարման հաշվեքննությունների արդյունքում արձանագրվել և 31.12.20թ. դրությամբ առկա են եղել 42 հատ խեղաթյուրումներ 5 գերատեսչություններում: Խեղաթյուրումների ընդհանուր գումարը կազմել է 801,223.53 հազ. դրամ կամ հաշվեքննված գերատեսչությունների փաստացի տարեկան ծախսի 0.05%-ը:

Աղյուսակ 4. Խեղաթյուրումների վերաբերյալ ամփոփ տեղեկատվություն

N	Կատարող գերատեսչության անվանումը	2020թ. տարեկան փաստացի ծախսը հաշվեքննված գերատեսչություններում (հազ. դրամ)	Խեղաթյուրումներ		
			Տեսակարար կշիռը փաստացի ծախսի նկատմամբ (%)	Քանակ	Գումար (հազ. դրամ)
1	ՀՀ արտակարգ իրավիճակների նախարարություն	14,710,268.08	2.57	20	377,770.77

2	ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարություն	24,668,045.72	1.29	6	317,051.57
3	ՀՀ առողջապահության նախարարություն	139,814,889.14	0.06	9	87,351.78
4	ՀՀ տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն	98,227,049.05	0.02	4	18,963.00
5	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության սոցիալական ապահովության ծառայություն	425,078,271.73	0.00	3	86.40
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		1,711,556,936.03	0.05	42	801,223.53

2.2.3. Առանձին կատարող գերատեսչության մակարդակում նշանակալի խեղաթյուրումներ

2.3.2.1. ՀՀ ԱԻՆ-ի կողմից կատարված 1090-11001 «Փրկարարական ծառայություններ» միջոցառման «Տրանսպորտային նյութեր» (4264) հոդվածը խեղաթյուրված է եղել 38,157.80 հազ. դրամի չափով:

Փրկարար ծառայության «Տրանսպորտային նյութեր» հոդվածի գծով 2020թ. փաստացի ծախսը կազմել է 180,515.9 հազ. դրամ, սակայն համաձայն ՀԾ-ծրագրից արտահանված տվյալների՝ փաստացի ծախսը կազմել է՝ 218,673.7 հազ. դրամ (վառելիքի փաստացի ծախսը՝ 189,462.0 հազ. դրամ, իսկ պահեստամասերի և յուղերի գծով ծախսը՝ 29,211.7 հազ. դրամ), տարբերությունը՝ 38,157.8 հազ. դրամ:

2.3.2.2. ՀՀ ԱԻՆ-ի կողմից կատարված 1028-11001 «Տեխնիկական անվտանգության կանոնակարգման ծառայություններ» միջոցառման «Ընթացիկ դրամաշնորհներ պետական և համայնքային ոչ առևտրային կազմակերպություններին» (4637) հոդվածը խեղաթյուրված է եղել 31,974 հազ. դրամի չափով:

«Տեխնիկական անվտանգության ազգային կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի հաստատված նախահաշվով լրավճարներ և պարգևավճարներ չեն սահմանվել, սակայն ՊՈԱԿ-ի կողմից տնօրենի 28.12.20թ. N355-Ա հրամանով աշխատակիցներին վճարվել է 17,218.0 հազ. դրամի չափով լրավճար և 14,756.0 հազ. դրամի չափով պարգևավճար:

2.3.2.3. ՀՀ ԷՆ-ի կողմից կատարված 1116-11003 «Գյուղատնտեսական կենդանիների հիվանդությունների լաբորատոր ախտորոշման և կենդանական ծագում ունեցող հումքի և նյութի լաբորատոր փորձաքննության միջոցառումներ»

միջոցառման շրջանակներում արձանագրվել է 29,883.44 հազ. դրամի չափով խեղաթյուրում:

Սույն միջոցառման շրջանակներում Ռոզ-Բենգալ հակաձնի բաշխման, օգտագործման և մնացորդների վերաբերյալ մարզային կառույցներից ներկայացված հաշվետվությունների արժանահավատության հաշվեքննությամբ արձանագրվել է, որ 31.12.20թ. դրությամբ համակարգում հակաձնի առկա մնացորդների և հաշվետվությամբ ներկայացված մնացորդների տարբերությունը կազմում է 1,855մլ (ավելցուկ): Վերջինս հանգեցնում է փորձաքննությունների ընդհանուր թվի թերագնահատմանը, քանի որ հակաձինը սահմանված չափով պետք է օգտագործվեր յուրաքանչյուր փորձաքննության ընթացքում: Հակաձնի ավելցուկային քանակի ու խոշոր եղջերավոր և մանր եղջերավոր կենդանիների փորձաքննություններում օգտագործվող հակաձնի միջին չափաքանակի հարաբերակցությամբ որոշվել է թերակատարված փորձաքննությունների քանակը, որը կազմում է 92,751 հատ: Հաշվի առնելով, որ մեկ փորձաքննության միջին ինքնարժեքը 322.19 դրամ է, Հաշվեքննիչ պալատն արձանագրել է, որ փորձաքննությունների դիմաց վճարված գումարը խեղաթյուրված է եղել 29,883.44 հազ. դրամի չափով:

2.3. Առաջարկությունների վերաբերյալ տեղեկատվություն

ՀՀ 2020թ. պետական բյուջեի կատարման երեք, վեց, ինն ամիսների և տարեկան կատարման հաշվեքննությունների արդյունքում ներկայացվել են 48 հատ առաջարկություններ 11 կատարող գերատեսչությունների, որոնք հրապարակված են Հաշվեքննիչ պալատի պաշտոնական կայք-էջի (www.armsai.am) «Ընթացիկ եզրակացություններ» բաժնում ներկայացված համապատասխան ընթացիկ եզրակացություններում:

Ներկայացված բոլոր առաջարկություններն առանձին գերատեսչությանը վերաբերելի առաջարկություններ են, որոնք սույն եզրակացությունում չեն վերաշարադրվում:

Աղյուսակ 5. Առաջարկությունների վերաբերյալ ամփոփ տեղեկատվություն

Գերատեսչության անվանումը		Առաջարկությունների քանակ
1	Գիտության կոմիտե	9
2	ՀՀ Ազգային անվտանգության ծառայություն	1
3	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության սոցիալական ապահովության ծառայություն	1
4	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	5
5	ՀՀ արտաքին գործերի նախարարություն (գաղտնի)	3
6	ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարություն	7
7	ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարություն	8
8	ՀՀ ոստիկանություն	1
9	ՀՀ վարչապետի աշխատակազմ	4
10	ՀՀ տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարության ջրային կոմիտե	7
11	ՀՀ տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն	2
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		48

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՇՎԵՔՆՆԻՉ ՊԱԼԱՏ

3. ԱՆԿԱՆ ՀԱՇՎԵՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԾԻՔ պետական բյուջեի կատարման վերաբերյալ

Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովին

Եզրակացություն ՀՀ 2020թ. պետական բյուջեի կատարման հաշվեքննությունների վերաբերյալ

Կարծիք

Մենք հաշվեքննության ենք ենթարկել ՀՀ 2020թ. պետական բյուջեի միջոցների ֆինանսական փաստաթղթերի վարման պահանջների կատարումը և դրա արդյունքում ձևավորված հաշվետվությունների (այսուհետև՝ ֆինանսական հաշվետվություններ) արժանահավատությունը: Ֆինանսական հաշվետվությունները ներառում են 01.01.20-31.12.20թթ. «Հիմնարկի կատարած բյուջետային ծախսերի և բյուջետային պարտքերի մասին» և «Պետական հիմնարկի կողմից եկամուտների հավաքման մասին» հաշվետվությունները:

Մեր կարծիքով, ֆինանսական հաշվետվությունները, բոլոր էական առումներով, ճշմարիտ են ներկայացնում ՀՀ 2020թ. պետական բյուջեի մուտքերի ձևավորման և ելքերի իրականացման կանոնակարգված գործունեությունը: Ըստ այդմ՝ Հաշվեքննիչ պալատը ՀՀ 2020թ. պետական բյուջեի կատարման վերաբերյալ արտահայտում է *դրական եզրահանգում*:

Կարծիքի հիմք

Մենք հաշվեքննություններն անցկացրել ենք «Հաշվեքննիչ պալատի մասին» ՀՀ օրենքին (այսուհետև՝ Օրենք), Հաշվեքննիչ պալատի կողմից հաստատված՝ Առդիտի բարձրագույն մարմինների միջազգային ստանդարտների հիման վրա մշակված մեթոդաբանություններին, ուղեցույցներին և այլ փաստաթղթերին համապատասխան: Այդ իրավական ակտերից բխող մեր պատասխանատվությունը լրացուցիչ նկարագրված է այս եզրակացության «Հաշվեքննիչ պալատի պարասխանաբանությունը» բաժնում: Հաշվեքննիչ պալատն իր լիազորություններն իրականացնելիս անկախ է հաշվեքննության ենթակա մարմիններից և կազմակերպություններից՝ ՀՀ Սահմանադրությանը և Օրենքին համապատասխան: Հաշվեքննությունների ընթացքում մենք պահպանել ենք էթիկայի պահանջները՝ համաձայն Հաշվեքննիչ պալատի կողմից հաստատված՝ «Հաշվեքննիչ պալատի անդամների գործունեությանն առնչվող՝ միջազգային իրավական պրակտիկայով պայմանավորված ուղեցույցային չափանիշներ»-ի և «Հաշվեքննողների համար ներքին ծառայողական հարաբերությունների շրջանակում կիրառվող էթիկայի կանոններ»-ի: Համոզված ենք, որ ձեռք ենք բերել բավարար համապատասխան հաշվեքննության ապացույցներ՝ մեր կարծիքն արտահայտելու համար:

Հաշվեքննության առանցքային հարցեր

Հաշվեքննության առանցքային հարցերն այն հարցերն են, որոնք մեր մասնագիտական դատողության համաձայն՝ առավել նշանակալի էին ՀՀ 2020թ. պետական բյուջեի կատարման ֆինանսական հաշվեքննությունների ընթացքում: Այդ հարցերը դիտարկվել են ֆինանսական հաշվեքննությունների համատեքստում՝ որպես մեկ ամբողջություն, և ՀՀ 2020թ. պետական բյուջեի կատարման վերաբերյալ կարծիքի ձևավորման նպատակով: Մենք չենք տրամադրում առանձին կարծիք այդ հարցերի վերաբերյալ:

- *Տոկոսավճարներ⁷*

ՀՀ պետական բյուջեի 86.9 մլրդ դրամի չափով ներքին տոկոսավճարների (441000) և 77.9 մլրդ դրամի չափով արտաքին տոկոսավճարների (442000) հոդվածները խեղաթյուրված են արտարժույթով պետական պարտատոմսերի գծով 29.2 մլրդ դրամի չափով տոկոսավճարները ներքին և արտաքին տոկոսավճարների միջև չտարանջատելու, դրանք ամբողջությամբ արտաքին տոկոսավճարների հոդվածում ընդգրկելու պատճառով: «Պետական պարտքի մասին» ՀՀ օրենքի 14-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի համաձայն, ռեզիդենտների կողմից ձեռք բերված արտարժույթով թողարկված պարտատոմսերը ներքին պետական պարտքի աղբյուր են, իսկ ՀՀ ֆինանսների և էկոնոմիկայի նախարարի 09.01.07թ. N5 հրամանի 16-րդ հավելվածի համաձայն, ներքին տոկոսավճարները բոլոր տոկոսավճարներն են, որոնք վճարվել են կամ հաշվեգրվել են ներքին աղբյուրներին: Ըստ այդմ՝ ՀՀ օրենսդրության համաձայն, ռեզիդենտների կողմից ձեռք բերված արտարժույթային պետական պարտատոմսերը ներքին պետական պարտքի ֆինանսավորման աղբյուր են և դրանց սպասարկման համար վճարվող տոկոսավճարները պետք է հաշվառվեն, որպես ներքին տոկոսավճարներ:

- *Աշխատանքի վարձատրություն*

ՀՀ պետական բյուջեի աշխատանքի վարձատրություն (410000) հոդվածը խեղաթյուրված է եղել 651 մլն դրամի չափով, որը ձևավորող չորս խումբ հիմնական խեղաթյուրումներն են եղել. ա) 1058-11001 «Էկոնոմիկայի ոլորտում պետական քաղաքականության մշակում, ծրագրերի համակարգում և մոնիթորինգ» միջոցառման «Աշխատողների աշխատավարձեր և հավելավճարներ» (411100) հոդվածը խեղաթյուրված է եղել աշխատավարձերի և հավելավճարների կազմում 261.8 մլն դրամ գումարի չափով պարգևատրման ծախսերի ներառմամբ պայմանավորված, բ) 1090-11001 «Փրկարարական ծառայություններ» միջոցառման «Աշխատանքի վարձատրություն» (4111) հոդվածը խեղաթյուրված է եղել 234.9 մլն դրամի չափով՝ «Փրկարար ծառայության մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն փրկարար ծառայողներ չհանդիսացող աշխատակիցներին փրկարար ծառայողների համար սահմանված պաշտոնային դրույքաչափի գործակցի հիման վրա վարձատրելով պայմանավորված, գ) 1126-11001 «Առողջապահության ոլորտի պետական քաղաքականության մշակում, ծրագրերի համակարգում և մոնիթորինգ» միջոցառման «Աշխատանքի վարձատրություն» (4111, 4112, 4113) հոդվածը խեղաթյուրված է եղել մի շարք աշխատակիցների համար պարգևատրման միջոցներ նախատեսված չլինելու պայմաններում նրանց 73.7 մլն դրամի չափով պարգևավճարներ վճարելով, ինչպես նաև մի շարք աշխատակիցների պաշտոնային դրույքաչափի գործակիցները ոչ ճիշտ սահմանելու հետևանքով նրանց 9.4 մլն դրամի չափով ավելի վճարում կատարելով պայմանավորված, դ) 1090-11001 «Փրկարարական ծառայություններ» միջոցառման «Աշխատանքի վարձատրություն» (4111) հոդվածը խեղաթյուրված է եղել 44.8 մլն դրամի չափով՝ ՀՀ արտակարգ իրավիճակների նախարարի 03.09.20թ. N1032 հրամանում նախարարության աշխատակիցներին պարգևատրելու մասին չհիշատակվելու պայմաններում աշխատակիցներին պարգևատրելով պայմանավորված:

⁷ Սույն խնդրն առկա է 2014թ.-ից ի վեր, և Հաշվեքննիչ պալատն անդրադարձել է դրան նաև իր նախորդ տարիների եզրակացություններում և առաջարկել վերացնել խեղաթյուրումը:

Ֆինանսական հաշվետվություններից բացի այլ տեղեկատվություն

Ղեկավարությունը պատասխանատու է ՀՀ ֆինանսների նախարարի 13.03.19թ. N254-Ն հրամանի համաձայն, ՀՀ պետական բյուջեի կատարման մասին հաշվետվություններում ֆինանսական հաշվետվություններից բացի այլ տեղեկատվության ներկայացման համար: Այլ տեղեկատվությունը ներառում է հաշվետու ժամանակաշրջանի համար ՀՀ մակրոտնտեսական իրավիճակի, պետական բյուջեի եկամուտների, ծախսերի և դեֆիցիտի վերլուծությունները, տարեկան հաշվետվություններում՝ նաև սոցիալ-տնտեսական քաղաքականության և, մասնավորապես, հարկաբյուջետային քաղաքականության հիմնական ուղղությունների մասին տեղեկատվությունը, ինչպես նաև ֆինանսական հաշվետվություններից զատ այլ տեղեկատվությունը:

Ֆինանսական հաշվետվությունների վերաբերյալ մեր կարծիքը չի անդրադառնում այլ տեղեկատվությանը, և մենք չենք արտահայտի որևէ հավաստիացում այդ տեղեկատվության վերաբերյալ:

Ֆինանսական հաշվեքննությունների հետ կապված մեր պատասխանատվությունն է՝ ծանոթանալ այլ տեղեկատվությունը և այլ տեղեկատվությանը ծանոթանալիս դիտարկել, թե արդյոք այն էականորեն չի համապատասխանում ֆինանսական հաշվետվություններին կամ հաշվեքննության ընթացքում մեր կողմից ձեռք բերված տեղեկատվությանը կամ կարող է այլ կերպ էականորեն խեղաթյուրված լինել:

Եթե, հիմք ընդունելով մեր կողմից իրականացված աշխատանքը, մենք եզրահանգում ենք, որ այլ տեղեկատվություն էականորեն խեղաթյուրված է, մենք պարտավոր ենք տեղեկացնել այդ փաստի մասին: Ինչպես ներկայացված է ստորև, մենք եզրահանգել ենք, որ այլ տեղեկատվության նման էական խեղաթյուրում առկա է:

- **Կենսաթոշակառուների թիվ**

1102-12003 «Աշխատանքային կենսաթոշակներ» միջոցառման շրջանակում «Կենսաթոշակառուների թիվ, մարդ» արդյունքի չափորոշիչը խեղաթյուրված է եղել 37,548 շահառուների չափով: Հաշվետվության համաձայն, 2020թ. ընթացքում աշխատանքային կենսաթոշակ փաստացի վճարվել է 440,945 շահառուի, մինչդեռ հաշվեքննությամբ արձանագրվել է, որ նշված ժամանակահատվածում աշխատանքային կենսաթոշակ վճարվել է 478,493 շահառուի (շահառուների թվաքանակը ճշգրտված չէ ետ վերադարձերի մասով):

Հանգամանքի շեշտադրում – Երկարաժամկետ հարկաբյուջետային կայունություն

Մենք ուշադրություն ենք հրավիրում ՀՀ 2020թ. պետական բյուջեի կատարման վերաբերյալ հաշվետվության վերլուծական մասի վրա, որտեղ նշվում է, որ. «Համավարակի հետևանքով առաջացած իրավիճակը և Արցախյան պատերազմը համարելով *բացառիկ դեպք*, բյուջեի պակասուրդը եղել է ավելի մեծ, քան կապիտալ ծախսերն են, իսկ ընթացիկ առաջնային ծախսերի աճը գերազանցել է նախորդ 7 տարիների անվանական ՀՆԱ-ի աճի միջին տեմպը: ՀՀ կառավարության պարտք/ՀՆԱ ցուցանիշը կազմել է 63.5%՝ նախորդ տարվա նկատմամբ աճելով 13.6%-ային կետով և հատելով հարկաբյուջետային կանոններով սահմանված 60% սահմանային շեմը»: Նման պայմաններում ՀՀ կառավարության վրա դրված է իրավական պարտականություն՝ մշակելու առաջիկա 5 տարիներին ՀՀ կառավարության պարտք/ՀՆԱ հարաբերակցությունը 60%-ից նվազեցնելու միջոցառումների ծրագիր: Մեր կարծիքը չի ձևավորվել այս հանգամանքի առնչությամբ:

Այլ հանգամանքներ

Օրենքի 27-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն եզրակացությունը ներկայացվում է առաջին անգամ: Նախորդ տարիներին եզրակացությունները պատրաստվել են վերլուծական ընթացակարգերի հիման վրա:

Ղեկավարության և կառավարման օղակներում գտնվող անձանց պատասխանատվությունը

Ղեկավարությունը պատասխանատու է ՀՀ կառավարության 15.06.18թ. N706-Ն որոշման համաձայն ՀՀ պետական բյուջեի կատարման և ՀՀ ֆինանսների նախարարի 13.03.19թ. N254-Ն հրամանի համաձայն ֆինանսական հաշվետվությունների պատրաստման և ճշմարիտ ներկայացման, և այնպիսի ներքին հսկողության համար, որն ըստ ղեկավարության, անհրաժեշտ է առերևույթ հանցագործության հատկանիշների կամ սխալի հետևանքով էական խեղաթյուրումներից զերծ ֆինանսական հաշվետվությունների պատրաստումն ապահովելու համար:

Կառավարման օղակներում գտնվող անձինք պատասխանատու են ֆինանսական հաշվետվողականության գործընթացի վերահսկման համար:

Հաշվեքննիչ պալատի պատասխանատվությունը

Մեր նպատակն է ձեռք բերել ողջամիտ հավաստիացում առ այն, որ ֆինանսական հաշվետվությունները բոլոր էական առումներով զերծ են էական խեղաթյուրումներից, անկախ դրանց առերևույթ հանցագործության հատկանիշների կամ սխալի հետևանքով առաջացման հանգամանքից, և ՀՀ Ազգային ժողովին ներկայացնել պետական բյուջեի կատարման վերաբերյալ եզրակացություն՝ ՀՀ Սահմանադրության 198-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 2-րդ կետի և Օրենքի 27-րդ հոդվածի համաձայն, որը ներառում է մեր կարծիքը, ինչպես նաև հայտնաբերված խեղաթյուրումների վերաբերյալ տեղեկատվություն (սույն եզրակացության 2.2-րդ բաժին):

Ողջամիտ հավաստիացումը բարձր մակարդակի հավաստիացում է, բայց այն չի երաշխավորում, որ Օրենքին և Աուդիտի բարձրագույն մարմինների միջազգային ստանդարտների հիման վրա մշակված մեթոդաբանություններին, ուղեցույցներին և այլ փաստաթղթերին համապատասխան իրականացված հաշվեքննությունը միշտ կհայտնաբերի էական խեղաթյուրումներ, երբ այն առկա է: Խեղաթյուրումները կարող են առաջանալ սխալի կամ առերևույթ հանցագործության հատկանիշների արդյունքում, և համարվում են էական, երբ խելամտորեն կարող է ակնկալվել, որ դրանք, առանձին կամ միասին վերցրած, կազդեն ֆինանսական հաշվետվություններն օգտագործողների՝ այդ ֆինանսական հաշվետվությունների հիման վրա կայացվող որոշումների վրա:

Հաշվեքննության ողջ ընթացքում մենք կիրառում ենք մասնագիտական դատողություն և պահպանում մասնագիտական կասկածամտություն: Մենք նաև՝

- հատկորոշում և գնահատում ենք առերևույթ հանցագործության հատկանիշների կամ սխալի արդյունքում ֆինանսական հաշվետվությունների էական խեղաթյուրման ռիսկերը, նախագծում և իրականացնում ենք հաշվեքննության ընթացակարգեր՝ այդ ռիսկերին արձագանքելու նպատակով, և ձեռք ենք բերում հաշվեքննության ապացույցներ, որոնք բավարար համապատասխան հիմք են հանդիսանում մեր կարծիքի համար: Առերևույթ հանցագործության հատկանիշների հետևանքով առաջացած էական խեղաթյուրման չհայտնաբերման ռիսկն ավելի բարձր է, քան սխալի հետևանքով էական խեղաթյուրման չհայտ-

նաբերման դիսկը, քանի որ առերևույթ հանցագործության հատկանիշները կարող են ներառել հանցավոր համաձայնություն, գեղծարարություն, միտումնավոր բացթողումներ, սխալ ներկայացումներ կամ ներքին հսկողության համակարգի չարաշահում.

- եթե հաշվեքննության ընթացքում գալիս ենք հետևության, որ կատարված արարքը պարունակում է առերևույթ հանցագործության հատկանիշներ, համապատասխան նյութերը Հաշվեքննիչ պալատի որոշմամբ անհապաղ, բայց ոչ ուշ, քան եռօրյա ժամկետում ուղարկում ենք ՀՀ գլխավոր դատախազություն.
- պատկերացում ենք կազմում հաշվեքննությանը վերաբերող ներքին հսկողության մասին՝ տվյալ հանգամանքներին համապատասխան հաշվեքննության ընթացակարգեր նախագծելու, և ոչ թե հաշվեքննության օբյեկտի ներքին հսկողության արդյունավետության վերաբերյալ կարծիք արտահայտելու համար.
- գնահատում ենք ֆինանսական հաշվետվությունների ընդհանուր ներկայացումը, կառուցվածքը և բովանդակությունը, ներառյալ՝ բացահայտումները, ինչպես նաև ֆինանսական հաշվետվությունների հիմքում ընկած գործարքների ու դեպքերի ճշմարիտ ներկայացումը.
- մեր կողմից բացահայտված անհամապատասխանությունների և խեղաթյուրումների վերաբերյալ որակում չենք տալիս և դրանց հետևանքների վերաբերյալ կանխատեսումներ չենք անում:

Կառավարման օղակներում գտնվող անձանց, ի թիվս այլ հարցերի, հաղորդակցում ենք հաշվեքննության առաջադրանքը, ինչպես նաև հաշվեքննության ընթացքում հայտնաբերված նշանակալի հարցերից, ներառյալ՝ ներքին հսկողությանը վերաբերող նշանակալի թերություններից բաղկացած հաշվեքննության արձանագրության մասին՝ տալով վերջինիս վերաբերյալ առարկություններ և բացատրություններ ներկայացնելու հնարավորություն:

Կառավարման օղակներում գտնվող անձանց հաղորդակցված հարցերից որոշում ենք այն հարցերը, որոնք համարվել են առավել նշանակալի ընթացիկ ժամանակաշրջանի հաշվեքննության ընթացքում, և հետևաբար հաշվեքննության առանցքային հարցեր են: Այս հարցերը նկարագրում ենք եզրակացությունում, եթե օրենսդրությամբ կամ իրավական ակտերով չի արգելվում տվյալ հարցի հրապարակային բացահայտումը:

Եզրակացություն օրենսդրական և իրավական այլ պահանջներին համապատասխանելու վերաբերյալ

Ղեկավարության և կառավարման օղակներում գտնվող անձանց պատասխանատվությունը

Ղեկավարությունը պատասխանատու է ֆինանսատնտեսական գործունեությունն իրականացնել իրավական ակտերին, ինչպես նաև քաղաքացիաիրավական հարաբերությունների շրջանակներում կնքված այլ գործարքներով սահմանված չափանիշներին և պահանջներին համապատասխան:

Հաշվեքննիչ պալատի պատասխանատվությունը

Մեր պատասխանատվությունն է պետական բյուջեի կատարման եզրակացությունում ներկայացնել տեղեկատվություն հայտնաբերված անհամապատասխանությունների վերաբերյալ: Պետական բյուջեի կատարման վերաբերյալ եզրակացությունում մենք օգտագործում ենք համապատասխանության հաշվեքննությունների արդյունքները, որոնք ենթադրում են՝ որոշել հաշվեքննության օբյեկտի ֆինանսատնտեսական գործունեության համապատասխանությունն իրավական ակտերին, ինչպես նաև քաղաքացիաիրավական հարաբերությունների շրջանակներում կնքված այլ

գործարքներով սահմանված չափանիշներին և պահանջներին: Մենք չենք հաշվեքննում հաշվեքննության օբյեկտների ֆինանսատնտեսական գործունեության համապատասխանությունը բոլոր իրավական ակտերին, ինչպես նաև քաղաքացիաիրավական հարաբերությունների շրջանակներում կնքված բոլոր այլ գործարքներով սահմանված չափանիշներին և պահանջներին:

Մեր նպատակը չէ կարծիք տրամադրել հաշվեքննության օբյեկտների ֆինանսատնտեսական գործունեության՝ իրավական ակտերին, ինչպես նաև քաղաքացիաիրավական հարաբերությունների շրջանակներում կնքված այլ գործարքներով սահմանված չափանիշներին և պահանջներին համապատասխանության վերաբերյալ:

Մեր պատասխանատվության շրջանակներում են նաև ՀՀ 2020թ. պետական բյուջեի կատարման ֆինանսական հաշվեքննությունների վերաբերյալ եզրակացության «Հաշվեքննիչ պալատի պատասխանատվությունը» բաժնում ներկայացված՝ համապատասխանության հաշվեքննություններին վերաբերելի հարցերը:

Առանցքային անհամապատասխանություններ

Առանցքային անհամապատասխանություններն այն անհամապատասխանություններն են, որոնք մեր մասնագիտական դատողության համաձայն՝ առավել նշանակալի էին ՀՀ 2020թ. պետական բյուջեի կատարման համապատասխանության հաշվեքննությունների ընթացքում:

- *Դպրոցների ֆինանսավորում*

1146-12003 «Միջնակարգ ընդհանուր հանրակրթություն» միջոցառման շրջանակներում 109 դպրոցների ֆինանսավորումը ՀՀ օրենսդրությամբ նախատեսված բանաձևին ոչ համապատասխան պլանավորելու արդյունքում արձանագրվել են 2.52 մլրդ դրամի չափով շեղումներ (սույն եզրակացության 2.1.3.14 կետ):

- *Ավտոճանապարհների պահպանում*

Արձանագրվել են ՀՀ մի շարք ավտոճանապարհներ ՀՀ օրենսդրության պահանջներին ոչ համապատասխան նշանակությամբ դասակարգելու ինչպես նաև ավտոմոբիլային ճանապարհի խումբը ՀՀ օրենսդրությամբ չնախատեսված հիմնավորմամբ բարձրացնելու արդյունքում այդ ճանապարհների պահպանման համար սահմանվածից առնվազն 274.1 մլն դրամով ավելի գումարների հատկացման դեպքեր (սույն եզրակացության 2.1.3.9 և 2.1.3.10 և 2.1.3.11 կետեր):

- *Սուբսիդավորում*

Արձանագրվել են պետական բյուջեից տրամադրված սուբսիդիայի գումարների ոչ նպատակային օգտագործման դեպքեր (սույն եզրակացության 2.1.3.1 կետ):

Հայտնաբերված անհամապատասխանությունների վերաբերյալ տեղեկատվությունը ներկայացված է սույն եզրակացության 2.1 բաժնում:

Պետական բյուջեի կատարման հաշվեքննություն իրականացնող կառուցվածքային ստորաբաժանումների գործունեության արդյունքների համար հաշվեքննություն իրականացնող յուրաքանչյուր կառուցվածքային ստորաբաժանման աշխատանքները համակարգող Հաշվեքննիչ պալատի անդամը Հաշվեքննիչ պալատի առջև կրում է պատասխանատվություն:

27 մայիսի 2021թ.

Լևոն Յոլյան

ՀՀ հաշվեքննիչ պալատի նախագահ

ՀՀ հաշվեքննիչ պալատ
Բաղրամյան 19, Երևան, Հայաստանի Հանրապետություն